

Trnavský
samosprávny kraj
P. O. BOX 128
Starohájska 10
917 01 Trnava

Telefón: +421 33 555 91 11
urad.vuc@trnava-vuc.sk

Divadlo Jána Palárika v Trnave

Reštaurátorský výskum a návrh na reštaurovanie

marec 2017

PAMARCH, s.r.o.
Štefánikova trieda 4/7
949 01 Nitra
IČO: 46 282 041
SK DIČ: SK 2023307088

tel. +421 905 334 417
email: info@pamarch.sk

Mgr. František Šmigrovský
(autor výskumu)

riešitelia:
Mgr. František Šmigrovský

TRNAVA

Divadlo Jána Palárika

Reštaurátorský výskum a návrh na reštaurovanie

Marec 2017

Mgr. František Šmigrovský

Obsah :

Základné údaje o pamiatke	3
Základné údaje o výskume	4
Stručná história	5
Stručný popis vývoja objektu	13
Typy výskumov realizovaných na pamiatke	17
Sondážny výskum	22
Vyhodnotenie výskumu	57
Návrh na reštaurovanie	59

I. Základné údaje o pamiatke

1. Obec :	Trnava
2. Miestna časť :	Trnava
3. Okres:	Trnava
4. Kraj:	Trnavský kraj
5. Unifikovaný názov NKP:	Divadlo
6. č. v ÚZPF NKP:	1066/0
7. Adresa:	Trojičné nám.
8. Zaužívaný názov NKP :	Divadlo Jána Palárika
9. Unifikovaný názov PO :	Divadlo
10. Bližšie určenie :	
11. Index PO:	1
12. Adresa PO :	Trojičné nám.
13. Sloh :	empír
14. Datovanie :	1831, posledná ucelená prestavba fasády 1907
15. Parcelné číslo:	760
15. Vlastník:	Divadlo Jána Palárika v Trnave, Trojičné nám. č. 2, Trnava
16. Autor výskumu:	Mgr. František Šmigrovský

II. Základné údaje o výskume

Dokumentáciu reštaurátorského výskumu a návrh na postup obnovy a reštaurovania

Hlavnej východnej fasády, vypracoval reštaurátor Mgr. František Šmigrovský, ktorý realizoval aj výskum, v súlade so Zák. NR SR č.49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení zákona č. 479/2005 Z. z. a zákona 208/2009 Z.z.

Práce na realizácii výskumu a spracovaní dokumentácie boli vykonané v súlade so

znením Zák. NR SR č.200/94 Z.z novelizované znenie platné od 1.6. 2010. o Komore

reštaurátorov, v zmysle ktorého je odborným garantom výskumných prác, zhodnotenia

výsledkov výskumu. Návrh na reštaurovanie vypracoval zodpovedný reštaurátor člen

Komory reštaurátorov Slovenska. Reštaurátorský výskum prebiehal v období december

2016 – marec 2017

Predmetom výskumu bol exteriér – **východná fasáda a kamenné prvky** za

účelom poznať podkladové a povrchové vrstvy, ktoré bude v budúcnosti počas prác

možné zachovať a reštaurovať, alebo v nutnej miere odstrániť, alebo rekonštruovať.

Požiadavka na reštaurátorský výskum

2.2 Riešenie reštaurovania a sanácie východnej fasády .

III.STRUČNÁ HISTÓRIA

Popis kultúrnej pamiatky

Divadlo Jána Palárika v Trnave sa nachádza v centre mestskej pamiatkovej rezervácie Trnava na Trojičnom námestí. Na severnej strane je komplex divadla ohraničený Divadelnou ulicou. Na východnej strane je komplex divadla ohraničený Trojičným námestím. Jeho južná a západná časť je ohraničená ďalšou zástavbou mestského bloku, ktorá je fasádami orientovaná do Radlinského ulice a komplexom objektov Spolku sv. Vojtecha, ktorý ohraničuje uvedený blok na západnej strane. Hlavný vstup do divadla a aj vjazd do jeho dvora sú na východnej strane z Trojičného námestia. Ďalší vstup do komplexu divadla je na severnej fasáde objektu vybavenia divadla na Divadelnej ulici. Komplex divadla pozostáva z hlavnej štvorkrídlovej budovy zoskupenej okolo nádvorja.

Historické fotografie budovy divadla

Pred rokom 1907

Po prestavbe roku 1907

Fotografie po roku 1960

Stručný popis vývoja budovy divadla

Vývoj zástavby v skúmanom bloku možno rozdeliť do nasledovných stavebných etáp:

- I. Stredovekú zástavbu je možné zatiaľ iba rámcovo datovať do 13. – 15. storočia, z ktorej zostali fragmenty architektúr identifikované na severnej fasáde dvojpodlažného domu na Divadelnej ulici. Vo výskume tejto časti objektu je nutné pre identifikovanie jednotlivých stavebných fáz ešte nutné pokračovať v interiéroch.
- II. Stavebná etapa súvisela s prestavbami, ktoré sa už môžu častejšie nachádzať aj v hmote v nadzemných murivách celého skúmaného bloku a možno ju pracovne datovať do 16. – 18. storočia s presahom až do vybudovania divadla v roku 1831. Uličná čiara divadelnej ulice bola v tejto etape definovaná skúmaným blokom do súčasnej línie a pravdepodobne výstavba divadla už nadviazala na tento stav. V prípade uličnej čiar Trojičného námestia sa dá taktiež predpokladať, že výstavba divadla a prestavba hostinca U čierneho orla nadviazala na staršiu uličnú čiaru. (s ohľadom na nemožnosť realizovania sond v úrovni parteru orientovaného do Trojičného námestia môžu uvedený fakt overiť iba archeologické sondy) Fasáda nižšieho objektu orientovaného do Divadelnej ulice získala v tomto období svoj rozsah a ako dokladá veduta mesta datovaná po r. 1740 vtedajší hostinec U čierneho orla mal pôdorys v tvare písmena U s krídlami do námestia a dnešnej divadelnej ulice v hmote dvoch nadzemných podlaží. Naň nadväzoval nižší a taktiež dvojpodlažný objekt v dnešnej Divadelnej ulici s arkierom na kamenných konzolách.
- III. Stavebná etapa predstavovala radikálnu prestavbu podľa projektu Bernarda Grünna, ktorá sa uskutočnila v roku 1831. Tá dala objektu jej takmer súčasný objemový výraz a úsek fasády z tejto etapy sa zachoval orientovaný do Divadelnej ulice. V objeme stavby, je do súčasnosti zrejmý pomerne veľký rozsah murív, ktorý je potrebné overiť pri realizácii II etapy AH výskumu.

- IV. Stavebná etapa zasiahla výhradne objekt orientovaný do Divadelnej ulice a možno ju datovať do záveru 19. Storočia. Objekt, ako dokladá dobová fotografia získal v parteri vysoké výkladové skrine, ktoré perforovali vtedajšie staršie murivá. Na fasáde boli osadené súdobé okná, ktoré sa zachovali z časti až do súčasnosti. A celá fasáda bola opatrená monochromatickým okrovým náterom.

- V. Stavebná etapa je datovaná rokom 1907 a predstavovala veľkoryso koncipovanú prestavbu hlavného krídla divadla, kde bola v tom čase vybudovaná na poschodí nad vstupom aj vtedajšia sála Panónia, dnešná Zrkadlová sála. Štýlový výraz prestavby bol v duchu eklekticismu s prvkami secesie. Zachoval sa z nej hlavná fasáda divadla s primárne monochromatickou farebnosťou v tóne tmavšieho okra, väčšina okien na fasáde a aj bohato zdobený štít na hlavným vstupným rizalitom. Pri tejto úprave bola nadvihnutá aj strecha nad hlavným východným krídlom divadla.

- VI. V roku 1948 bolo divadlo zatvorené a začala jeho rozsiahla prestavba podľa projektu architektov Kramára a Lukačoviča, ktorá bola ukončená v roku 1960. Prestavba zasiahla najmä interiér hlavnej divadelnej sály, ktorý bol kompletne vymenený za súdobý spolu so všetkými nosnými konštrukciami. Bolo vybudované nové povrazisko, ktoré si vyžiadalo úplné odstránenie murív v časti starého javiska do hĺbky asi 6 m pod terén, čím zanikla akákoľvek možnosť overenia rozsahu či stavu starších fasád v tomto úseku na Divadelnej ulici. Výstavba povraziska zasiahla aj východnú časť objektu orientovaného do Divadelnej ulice, ktorý bol pri prestavbe pričlenený k divadlu a bolo v ňom vytvorené zázemie divadla so šatňami. Fasáda tohto objektu bola tiež upravená do súčasnej podoby. Úsek klasicistickej fasády divadelnej sály, ktorý sa až do tejto prestavby zachoval bez výraznejších zmien bol taktiež radikálne upravený do súčasnej podoby. Časť parteru parteru bola obložená pieskovcom. Hlavná fasáda do Trojičného námestia bola obnovená do výrazu z roku 1907 s použitým súdobého architektonického riešenia parteru, ktorý bol obložený pieskovcovými blokmi. V parteri zanikli všetky pôvodné okenné a dverné výplne a boli nahradené súdobými, ktoré sa zachovali až do súčasnosti. Na rizalite zrkadlovej sály nad vstupom boli okenné výplne vymenené za tvarové kópie so zdvojeným zasklením.

- VII. V poslednej tretine 20. storočia taktiež dochádzalo k opravám a úpravám, ale tieto už mali zväčša iba charakter údržby prípadne estetizačný charakter bez zasahovania do konštrukčných prvkov v hmote budovy. Po roku 1980 bola hlavná fasáda vymaľovaná súčasnými náterovými hmotami do výrazu polychrómovej farebnosti v kombinácii tmavšej okrovej svetlejšej okrovej a bielej. Interiér divadelnej sály bol nanovo vytapetovaný a parapety boli obložené drevenými obkladmi so súčasným postmoderným tvaroslovím. K menším zmenám došlo aj po roku 2003, ktoré zasiahli do úpravy foyeru a prestavby bývalej kotolne na štúdio.

V súčasnosti sa pripravuje postupná komplexná obnova celého komplexu divadla, ktorá je v úvodnej etape zameraná na opravu fasád.

(zdroj AHA výskum)

Typy výskumov realizovaných na pamiatke

**Za účelom zistenia stavu pamiatky boli realizované nasledovné typy výskumov : obhliadkový –vizuálny
: deštrukčný – sondážny**

Vizuálny výskum

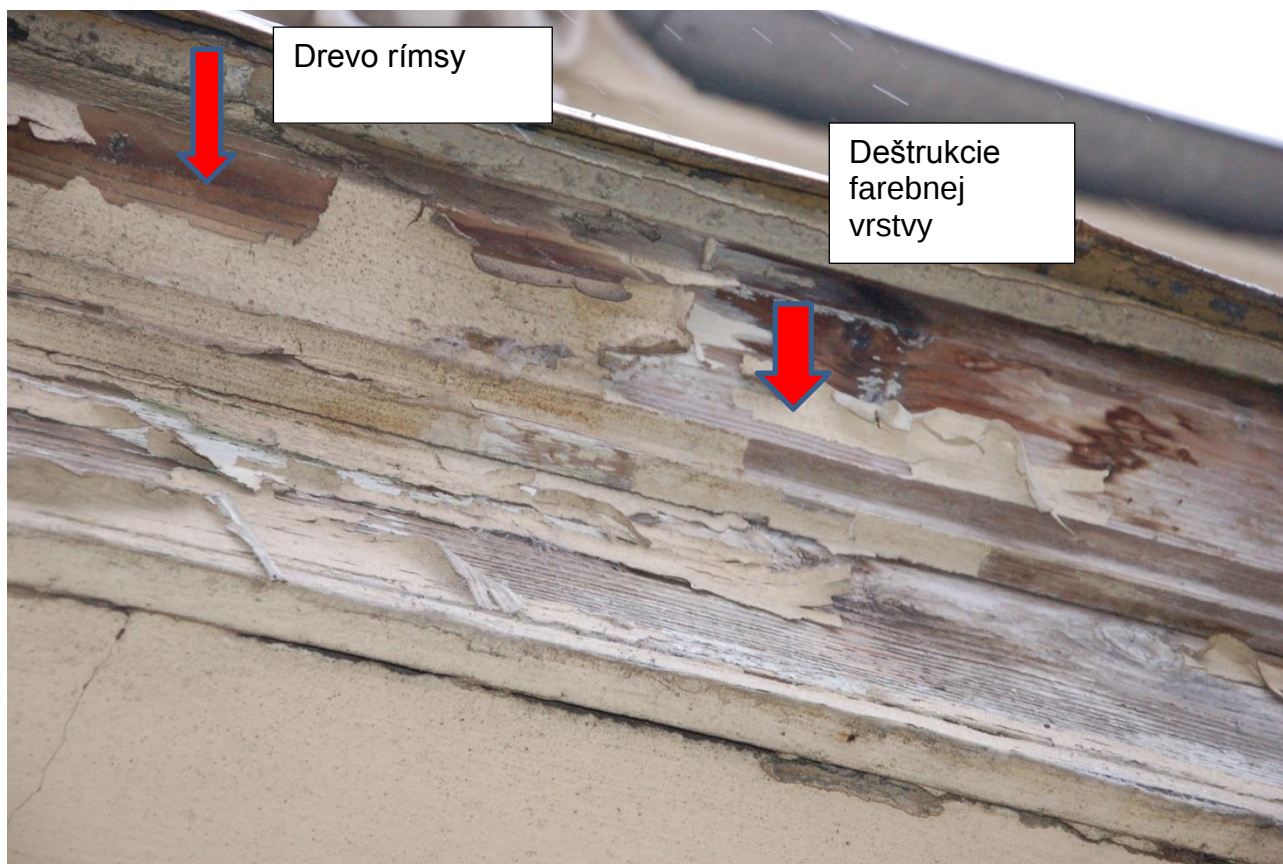
Budova divadla Jána Palárikova je v súčasnosti užívaným objektom bez vážnejších stavebno-technických nedostatkov. Jej prevádzkovateľ a aj vlastník Divadlo Jána Palárika

v Trnave ju pravidelne a zodpovedne udržiava. Napriek tomu mnohé z konštrukcií sú v dôsledku stavebnotechnických chýb realizovaných pri poslednej veľkej prestavbe pred rokom 1960 poškodené a vyžadujú si nápravu. V suterénnych priestoroch dochádza k zavlhaniu murív, ktoré sú opatrené neprievzdušnými nátermi a vlhkosť stúpa do vyššej úrovne. V úrovni soklov západnej časti objektu orientovaného do Divadelnej ulice boli pri uvedenej prestavbe použité omietky s vysokým obsahom cementu, ktoré sa od zavlhnutého muriva odlupujú a vzniknuté kaverny pomaly praskajú a uvoľňujú kusy omietaných plôch. V dôsledku aplikovania neprievzdušných náterov na fasády dochádza k strhávaniu podkladu, praskaniu povrchu omietaných plôch a zatekaniu dažďovej vody pod povrch. V prípade hlavnej východnej fasády stav pokročil lokálne do zvetrania prvkov štukovej výzdoby, ktoré tvarovo stabilizuje už iba posledný náter. V prípade veľkých sadrových odliatkov (suprafenestier, maskarónov a i.) došlo v dôsledku podtekania dažďovej vody ku korózii železných skôb a klincov a uvoľneniu veľkej časti odliatkov a pádu na plochu námestia. (Stav po odpadnutí časti suprafenestry dalo vedenie divadla okamžite opraviť ale na iných miestach zotrváva riziko naďalej). Sadrové prvky boli pôvodne upravené proti pôsobeniu atmosférických vplyvov napustením olejom a farebným vápenným náterom. Takto upravené prvky boli prilepené vápennou omietkou a priklincované železnými klincami na miesta osadenia.

Objemovými zmenami a vplyvom zatekania spádovej vody prišlo k značnému poškodzovaniu kontaktných miest. Veľmi nevhodným riešením sa ukázalo aj vyhotovenie podstrešnej rímsy

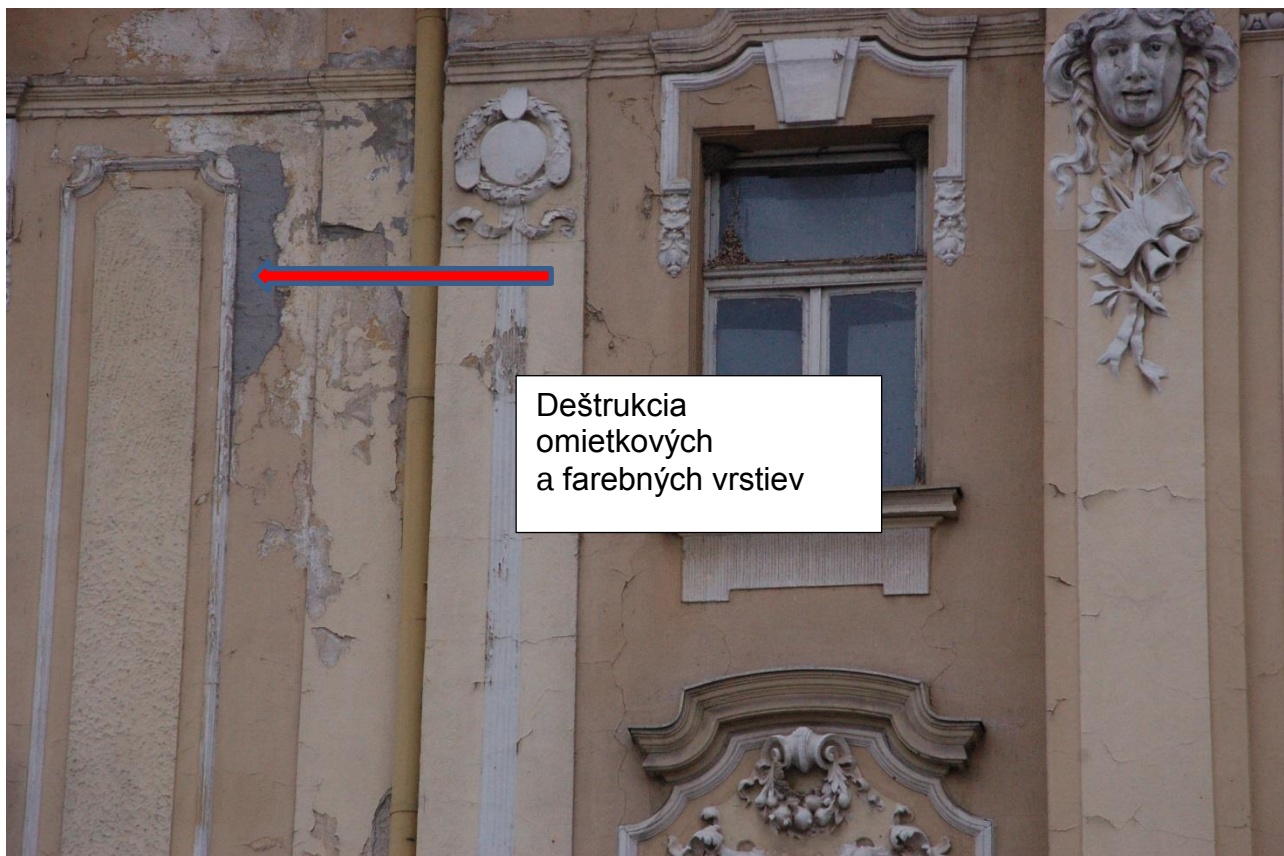
z dreveného materiálu. Pri kontakte dreva a náterovej vápennej hmoty vzniká napätie s následkom oddelenia jednotlivých vrstiev a vrstiev od podkladu.

Najväčšie poškodenia vznikli nanesením nevhodných náterov zložených z disperzného spojiva. Spojivo vytvorilo po vytuhnutí kompaktný povrch bez možnosti priepustnosti vodnej pary z vnútornej strany vlhkého muriva. Spádová voda ktorá odtekala z povrchu náteru bol koncentrovaná do záhybov a profilácie na fasáde. Pri mínusových teplotách spôsobujúcich zmeny objemu vznikali najprv mikropraskliny a neskôr aj praskliny vo väčšom až 0,5 cm širokom merítku. Pri neustálych atakoch sa hmota poslednej vrstvy náterov odlupovala a doteraz sa odhaľujú rôzne povrchy predchádzajúcich farebných náterov.

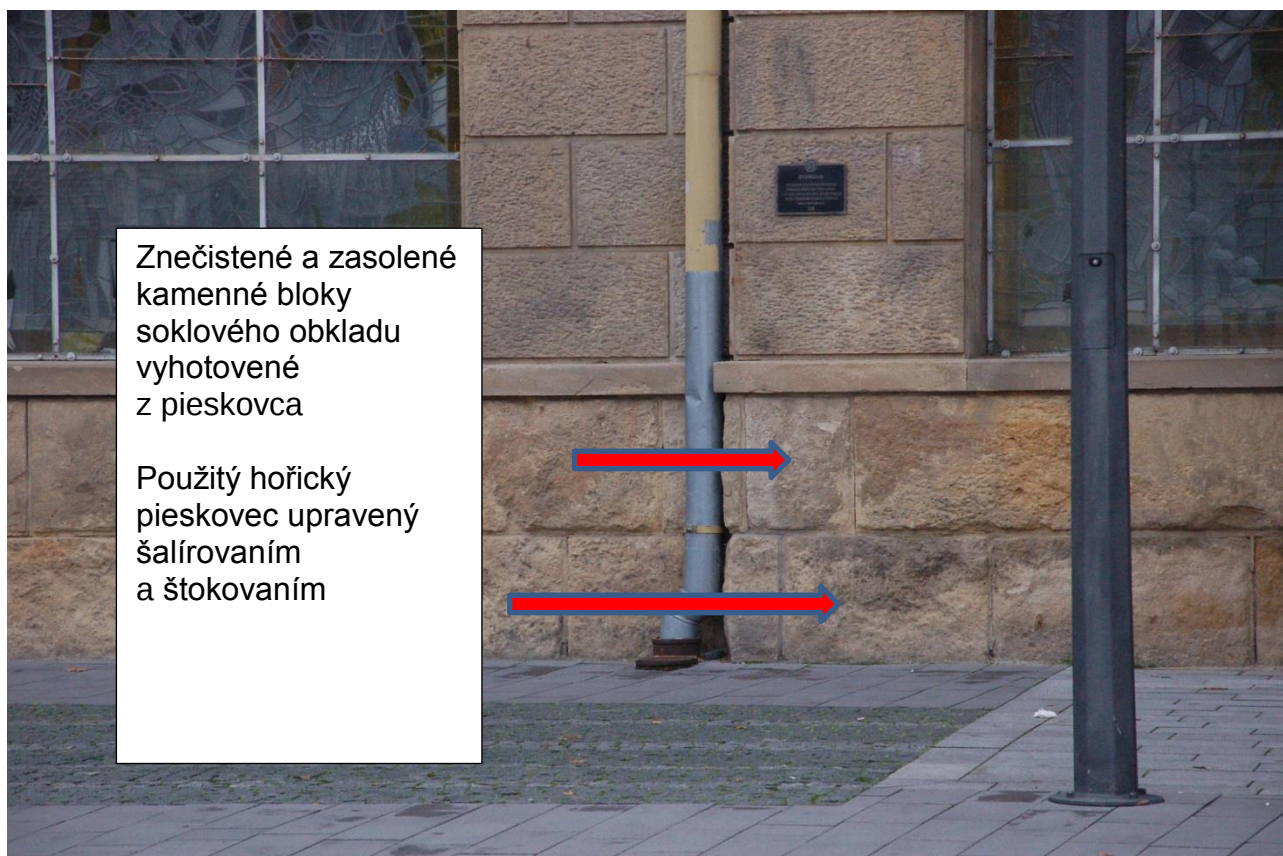

Deštrukcia
omietkových
a farebných vrstiev

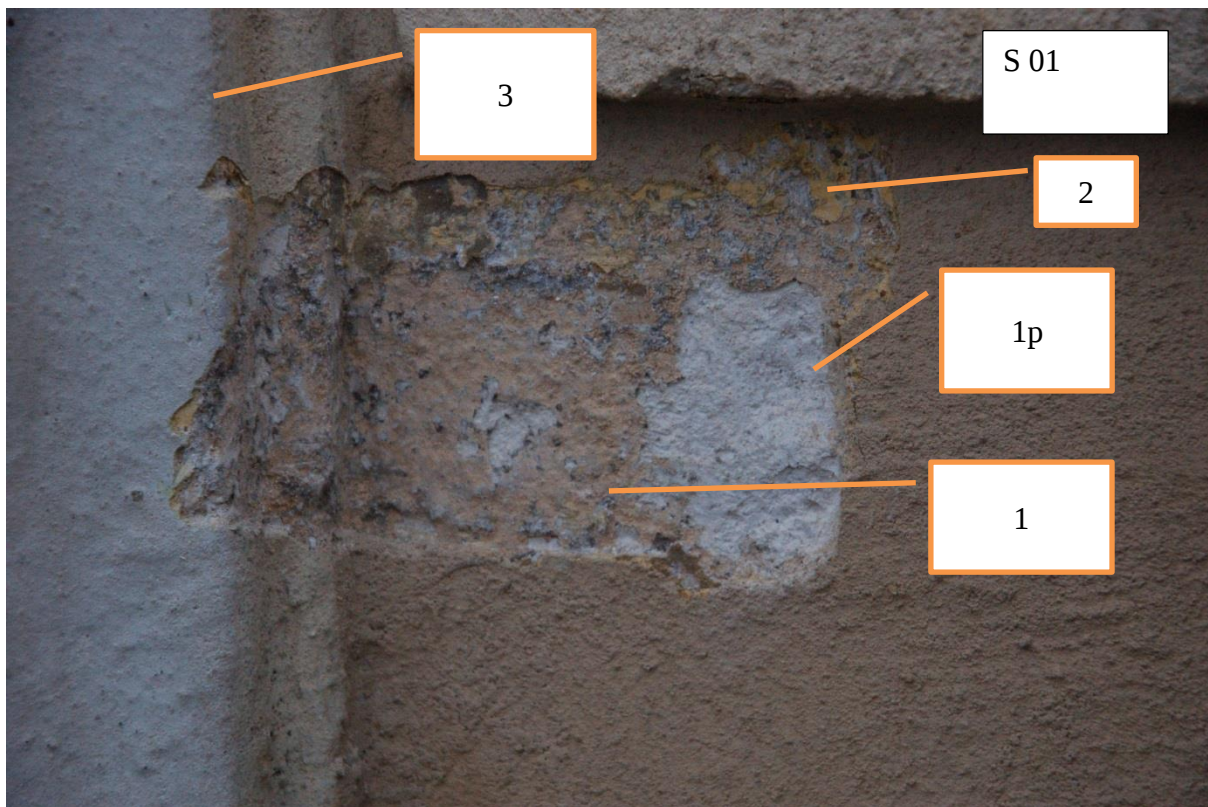

Znečistený
pieskovcový obklad
soklovej časti

Sondážny výskum

Sondážny výskum omietok a kamenných prvkov

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 01

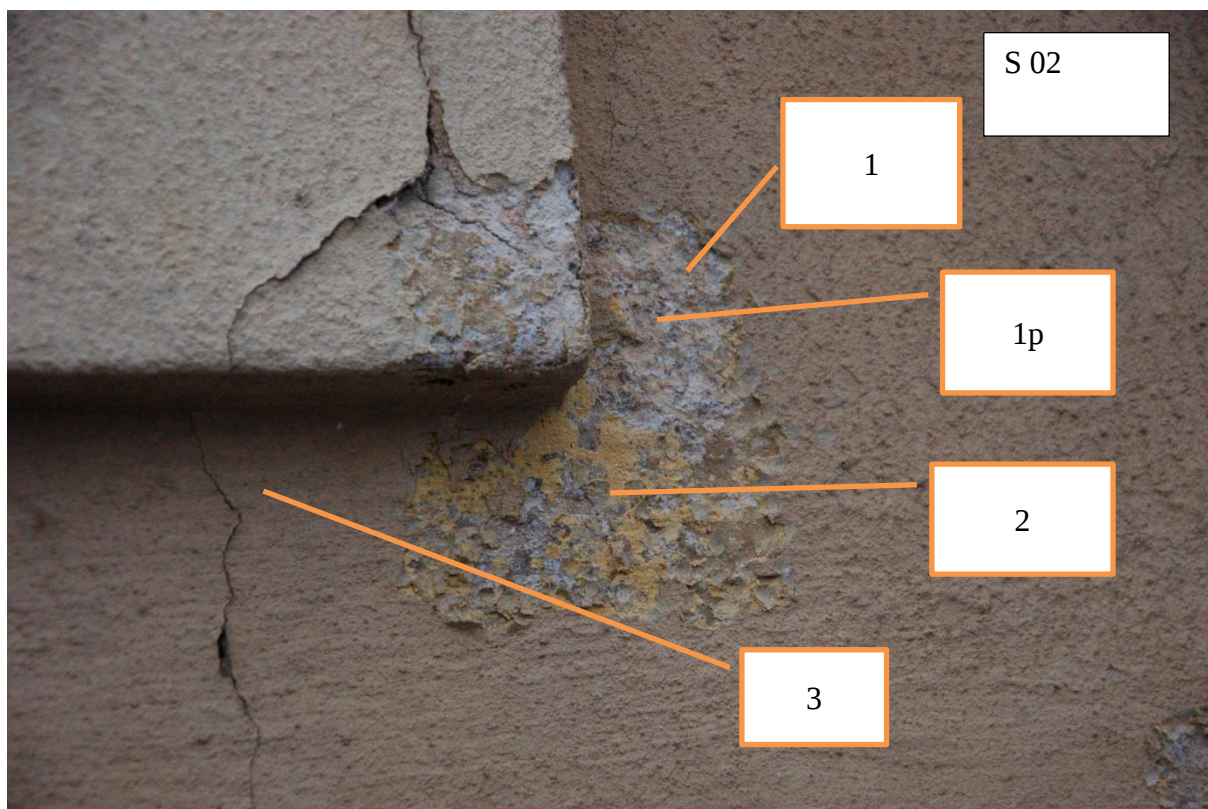
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 02

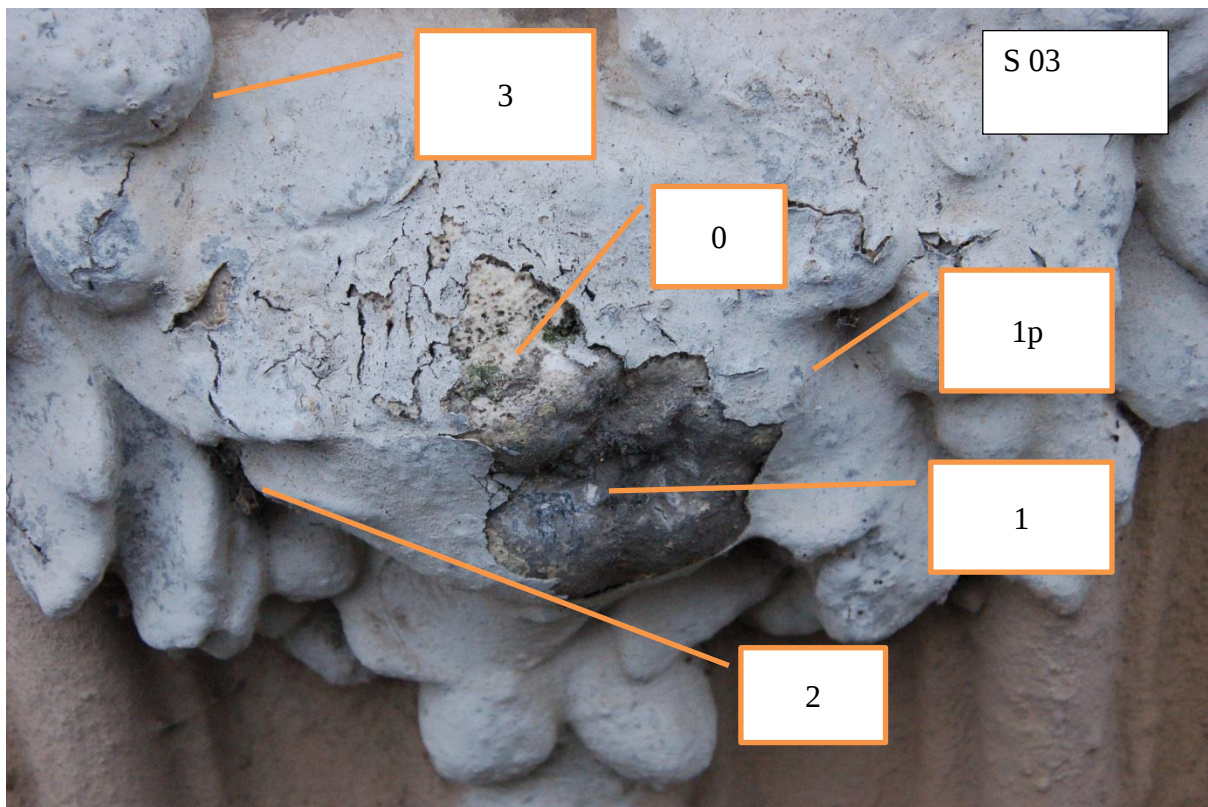
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 03

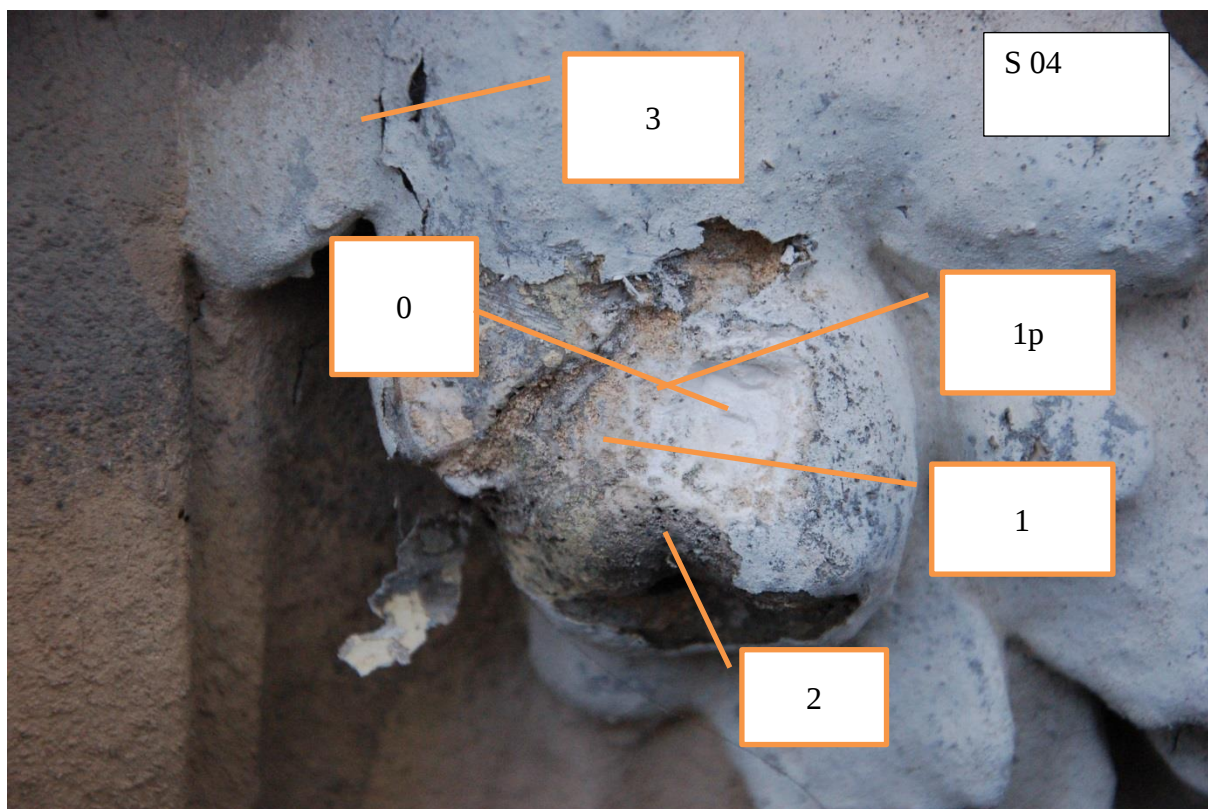
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 04

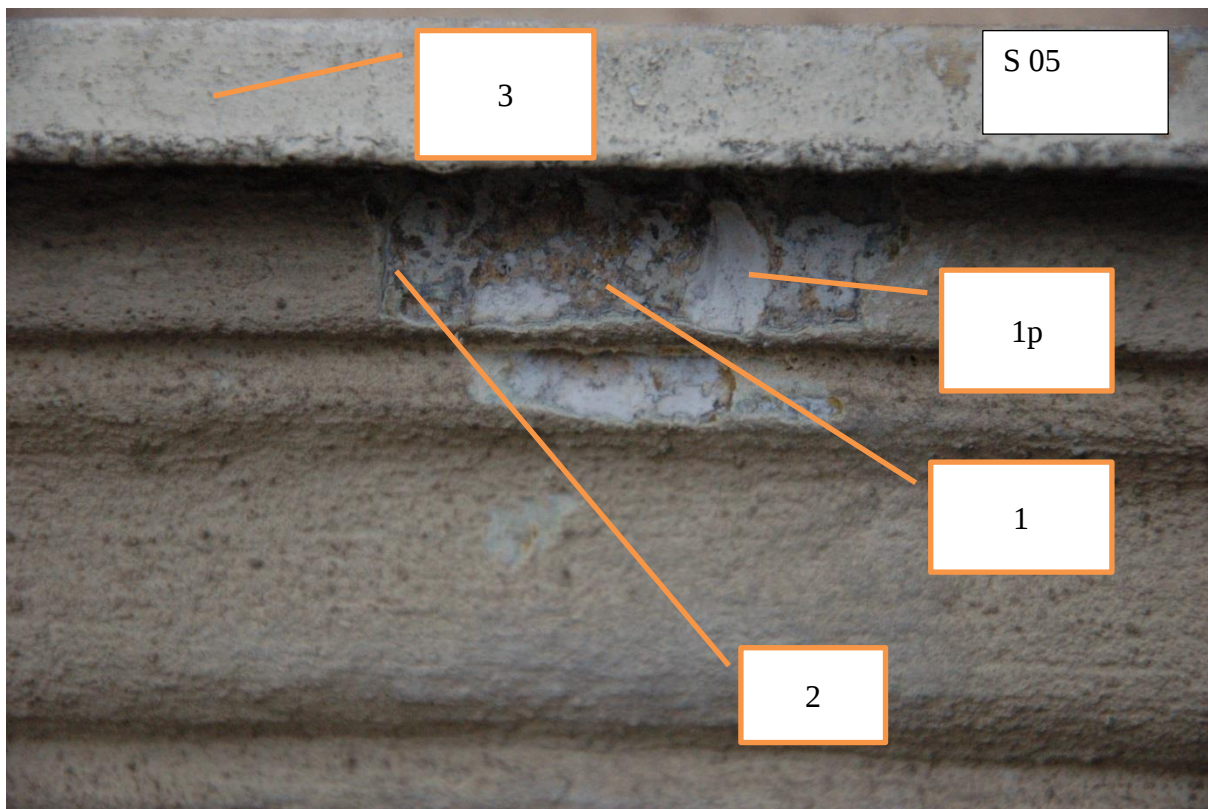
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 05

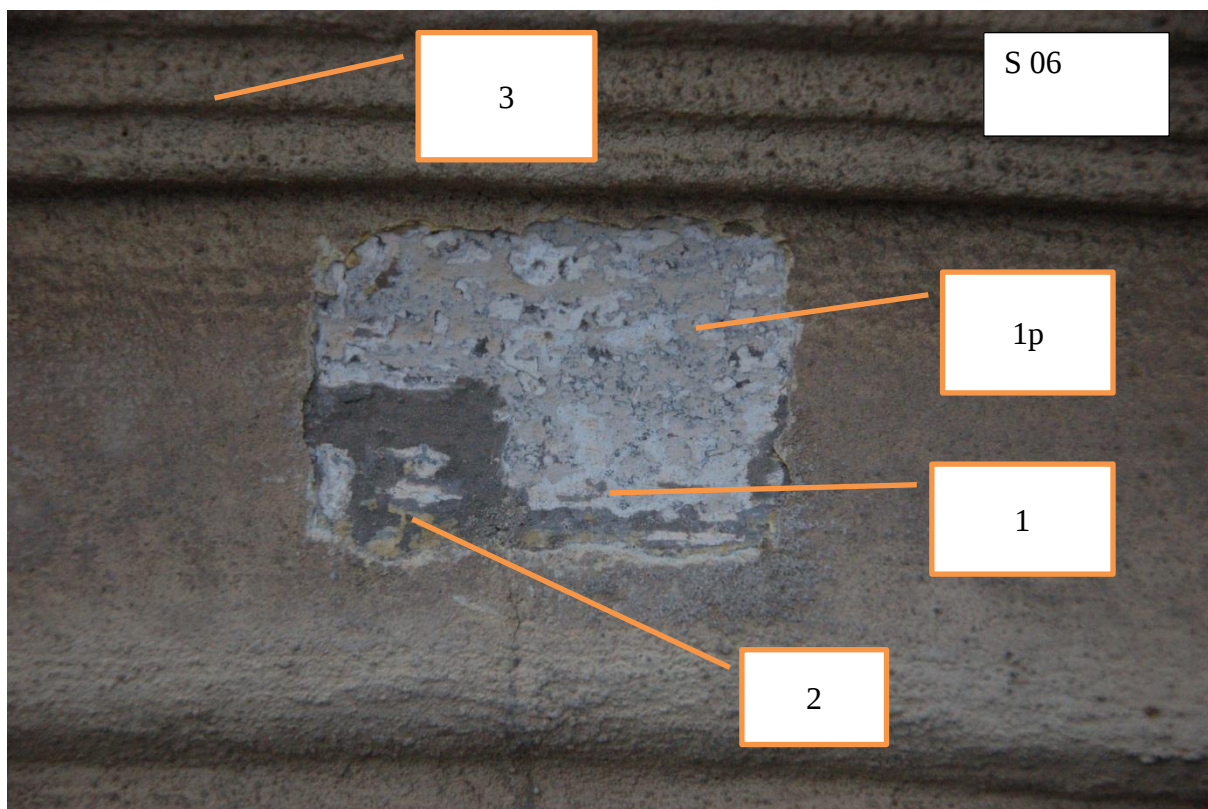
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 06

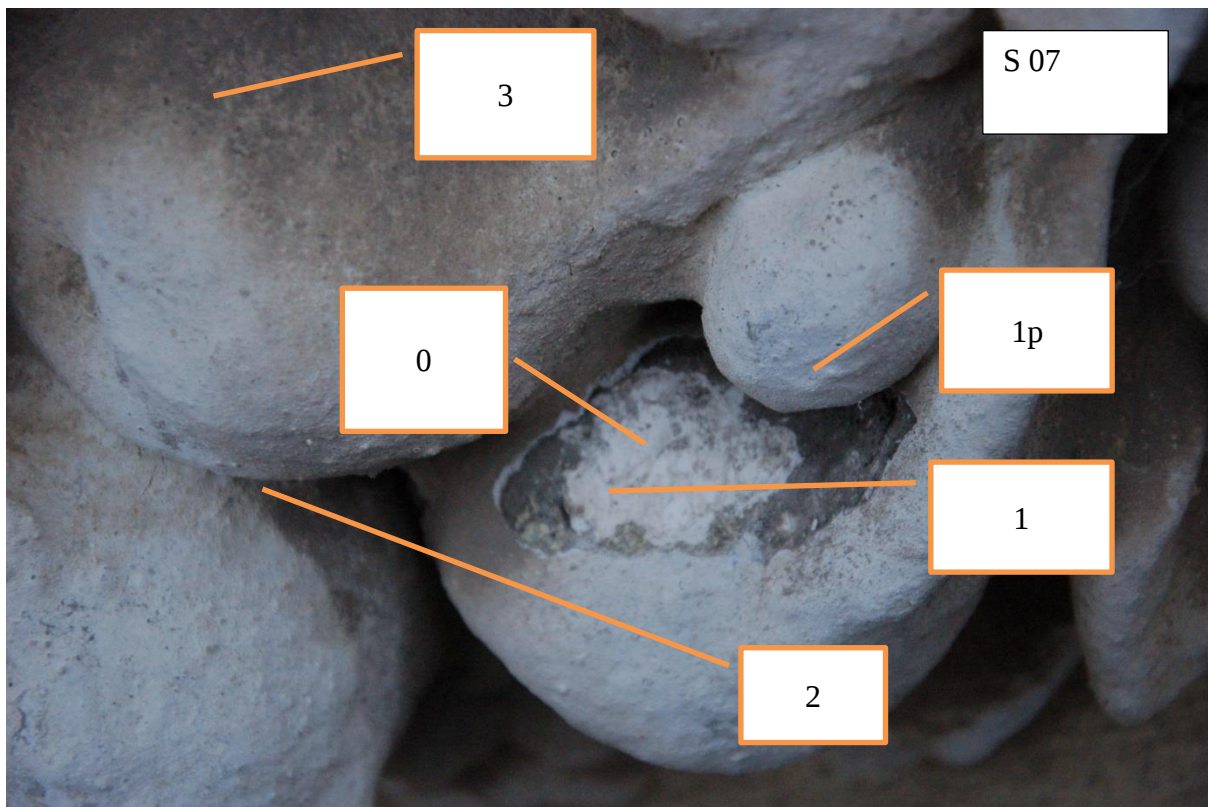
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 07

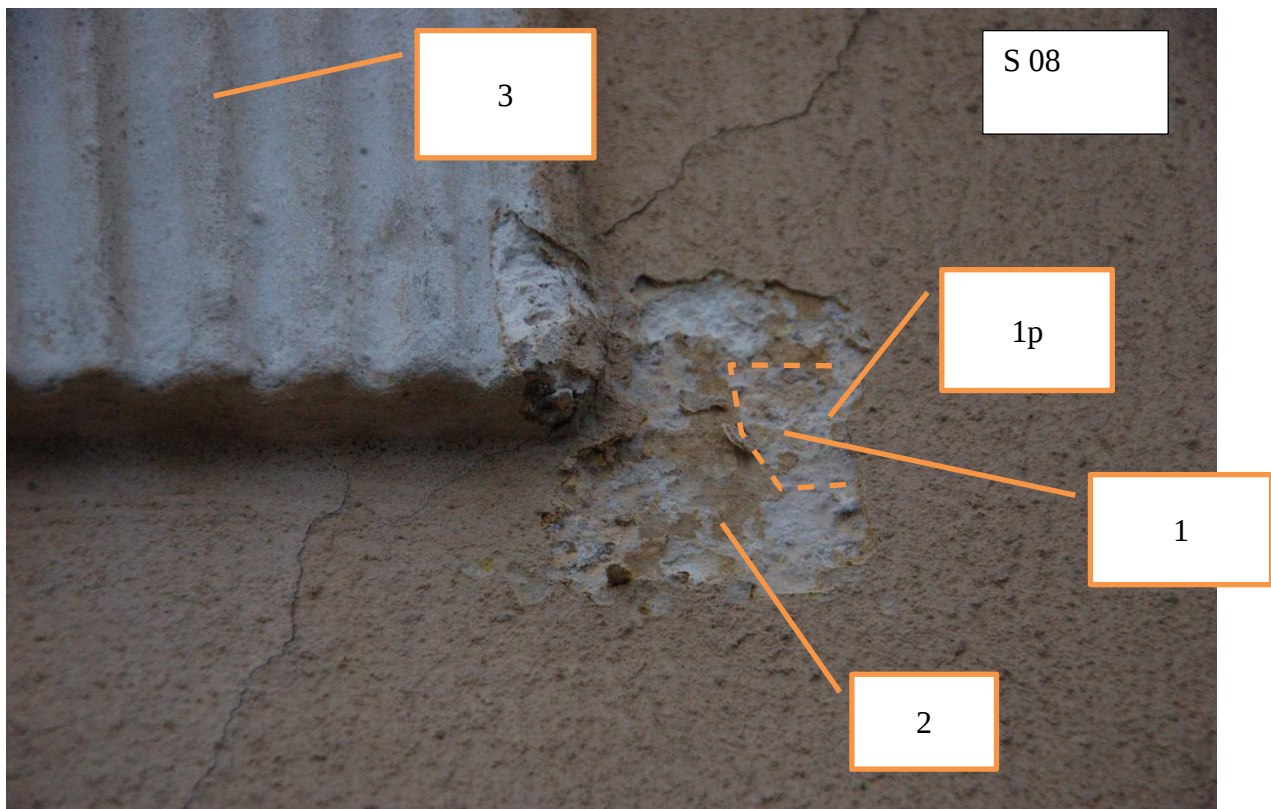
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 08

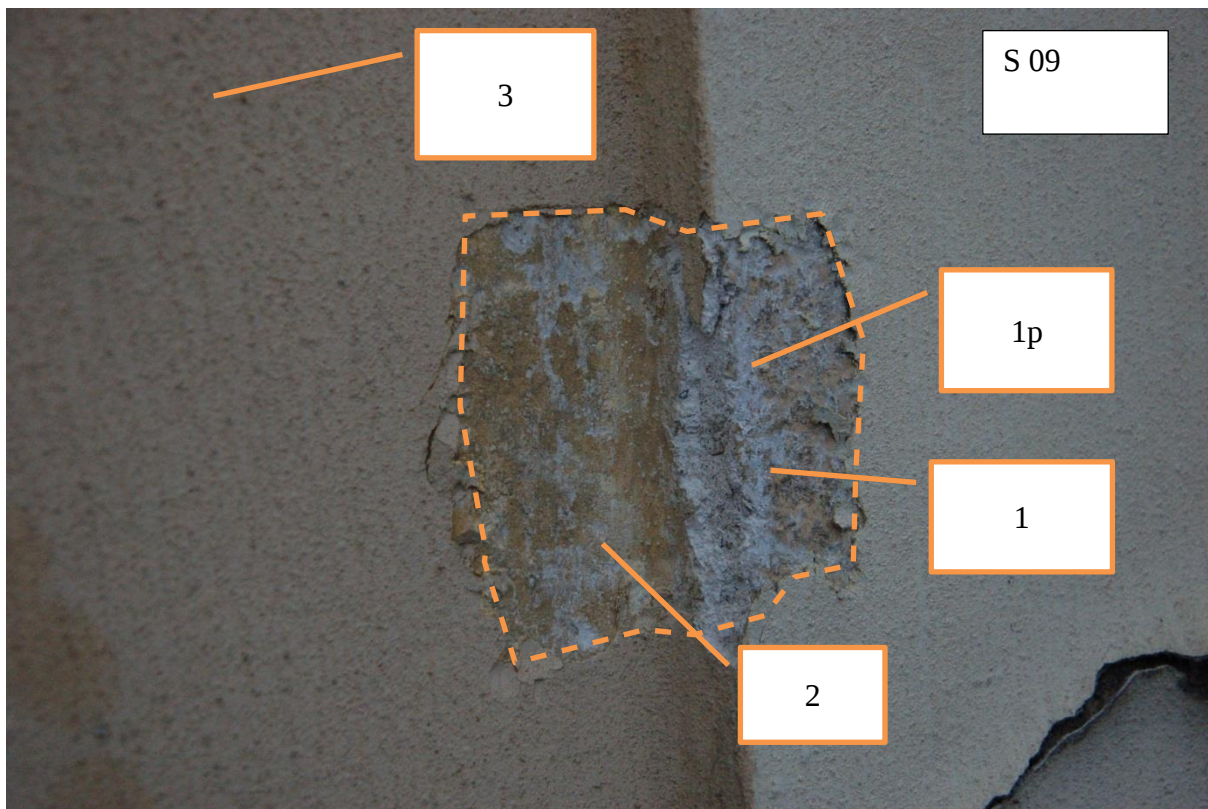
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 09

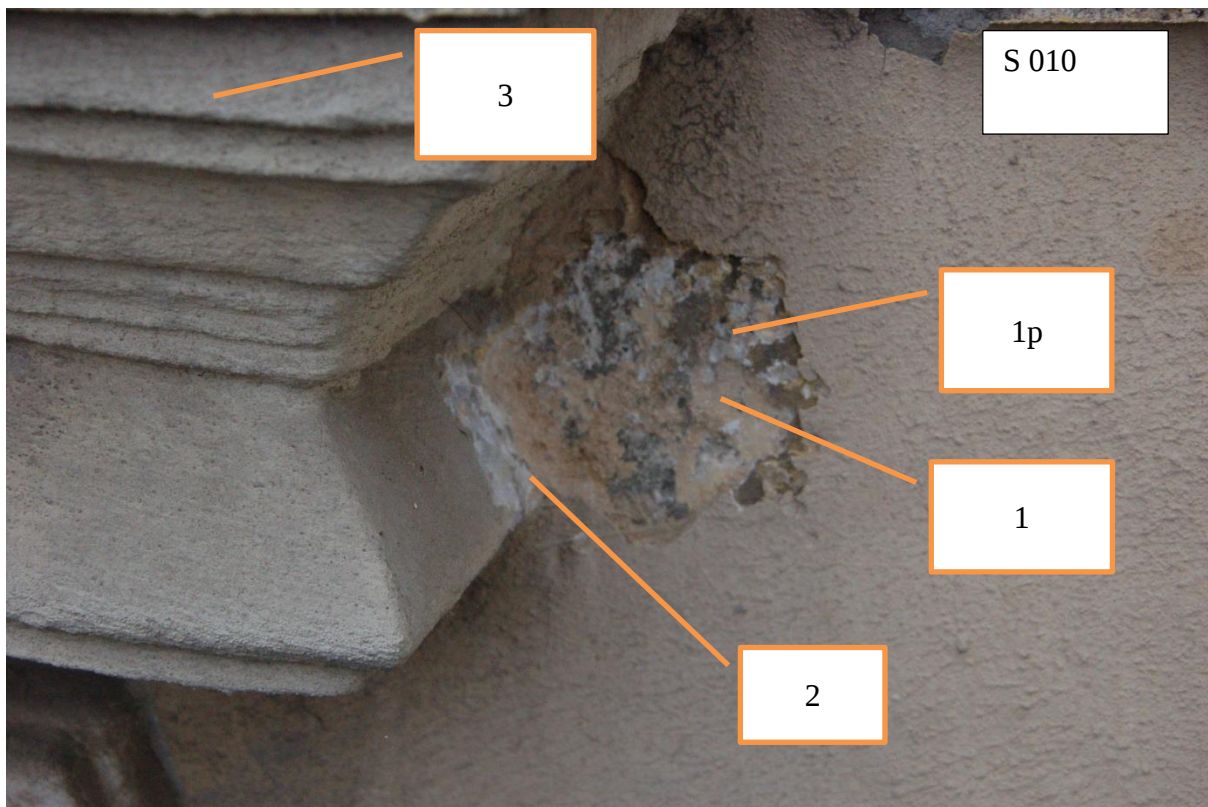
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 010

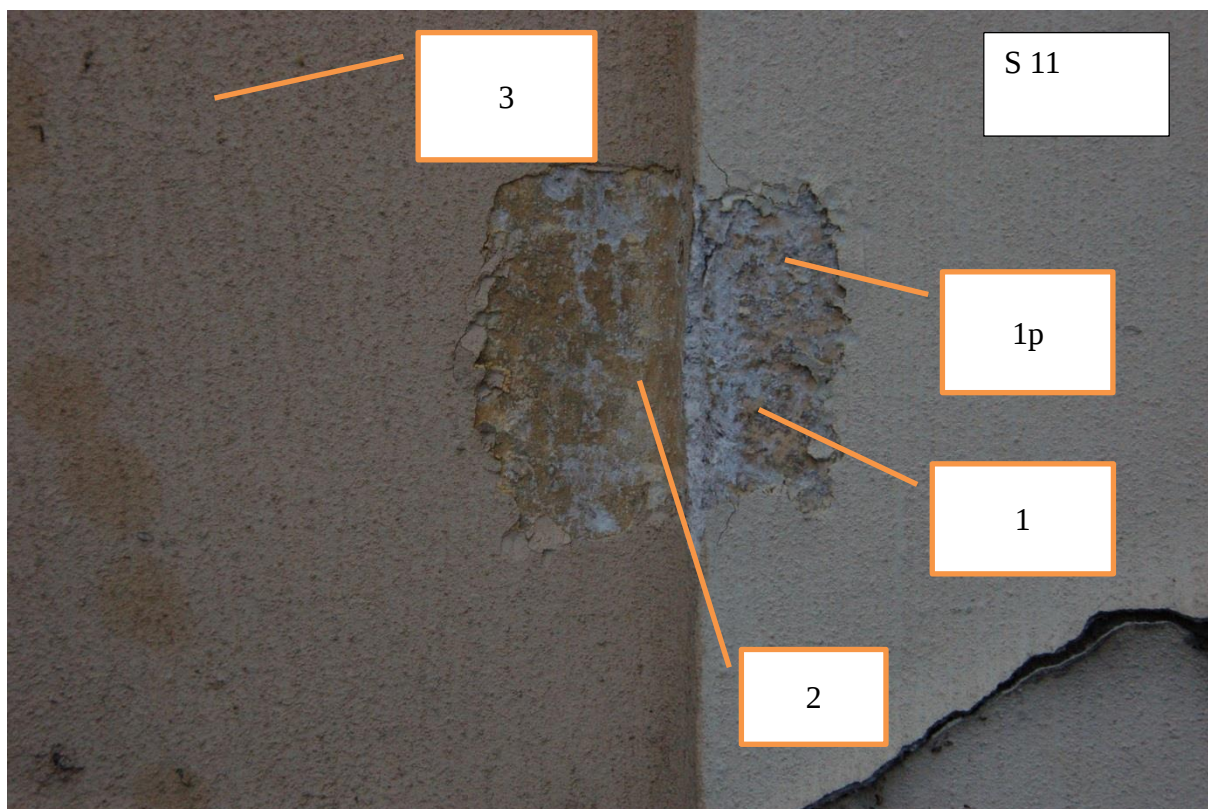
0-

1p – podkladová vrstva – vápený náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápený roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 11

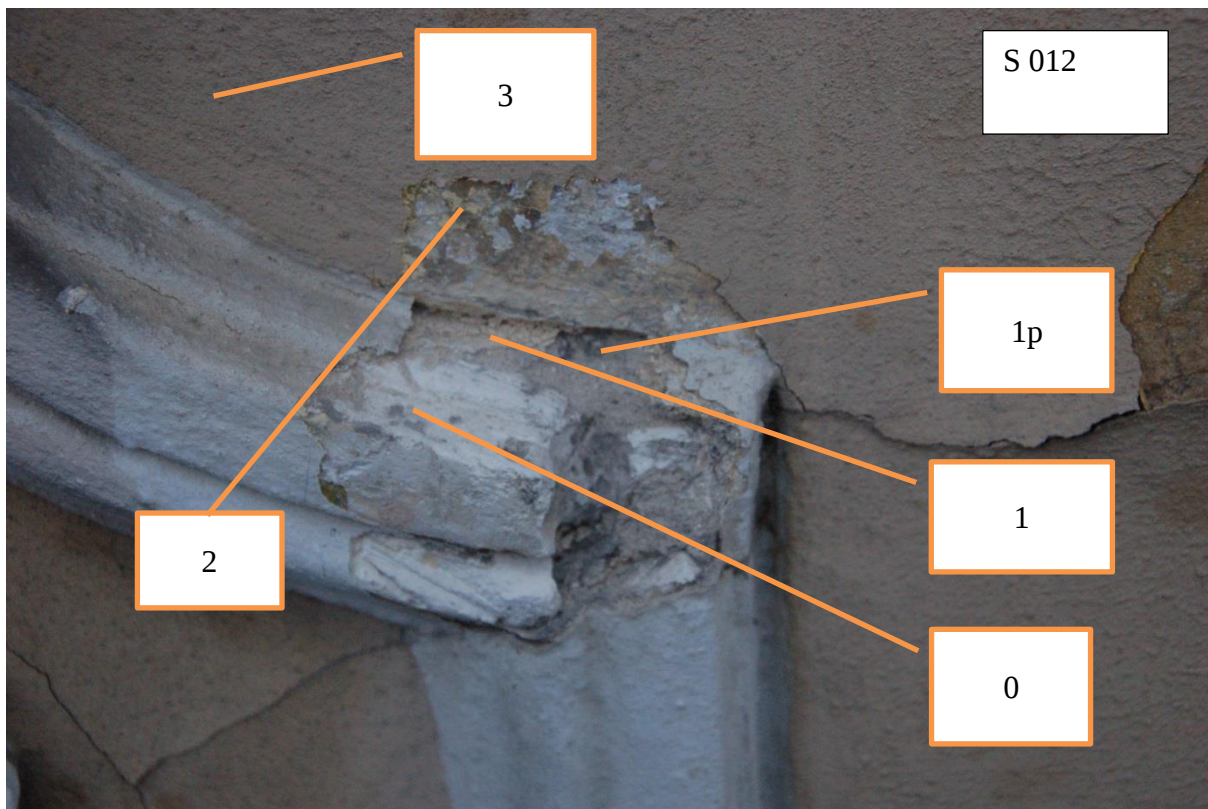
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 012

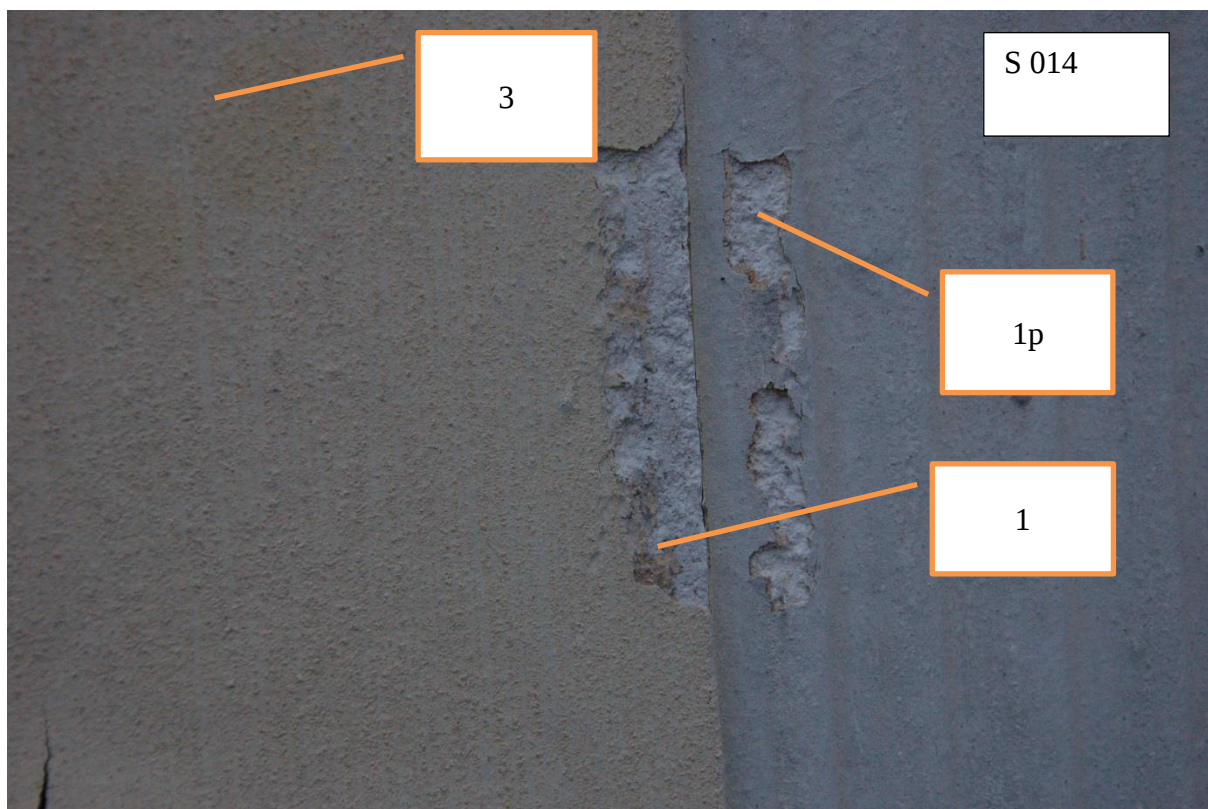
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 014

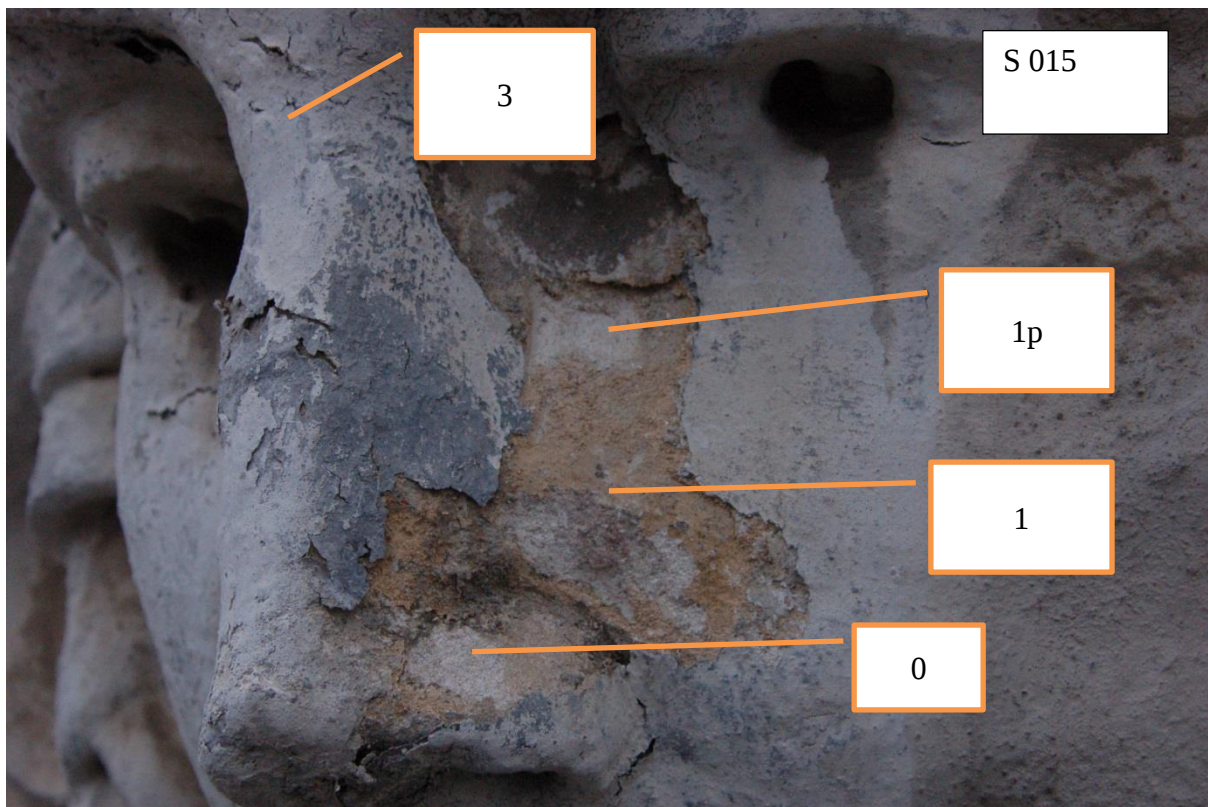
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 015

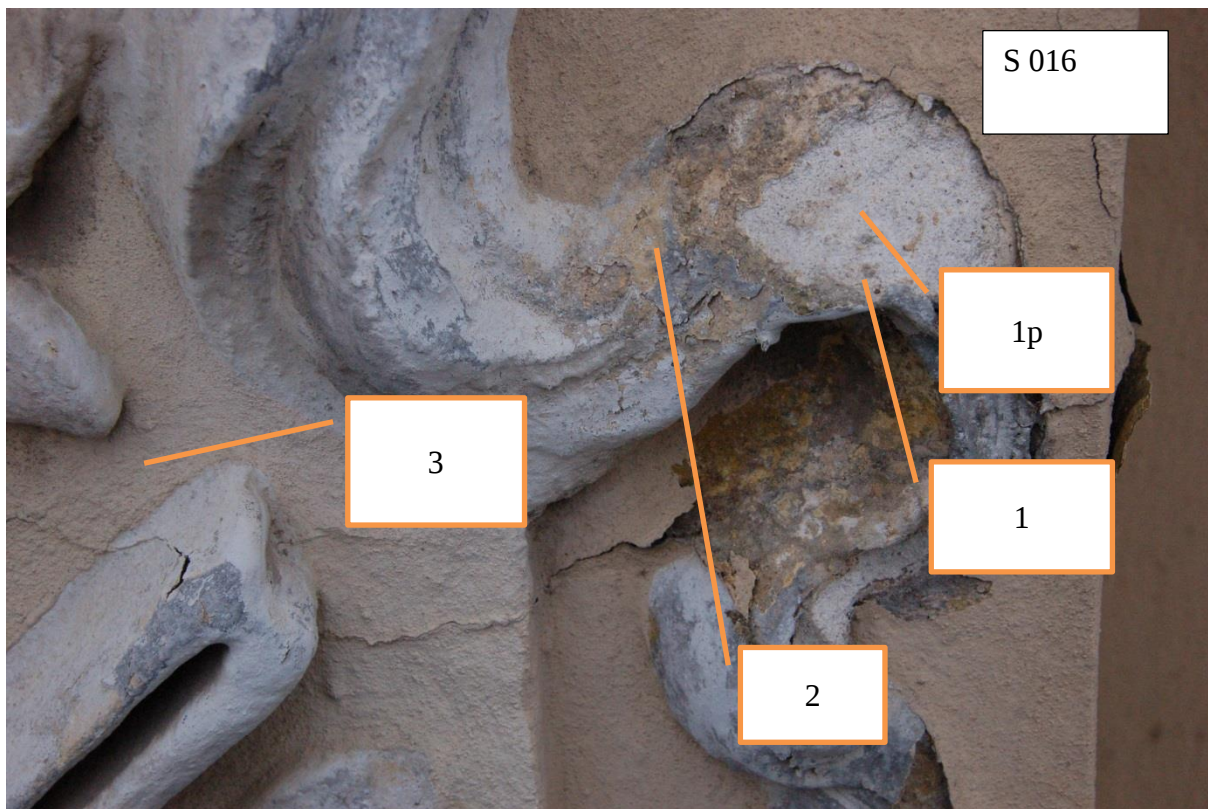
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba –

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 016

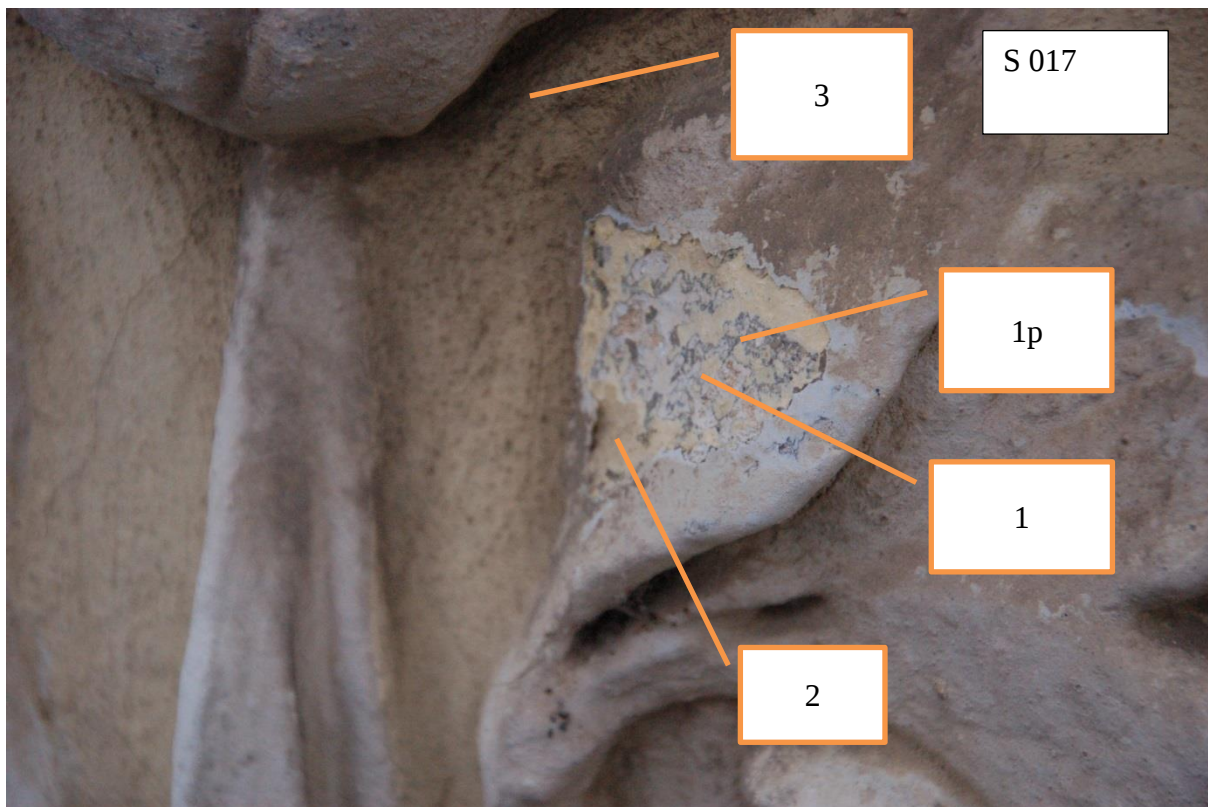
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 017

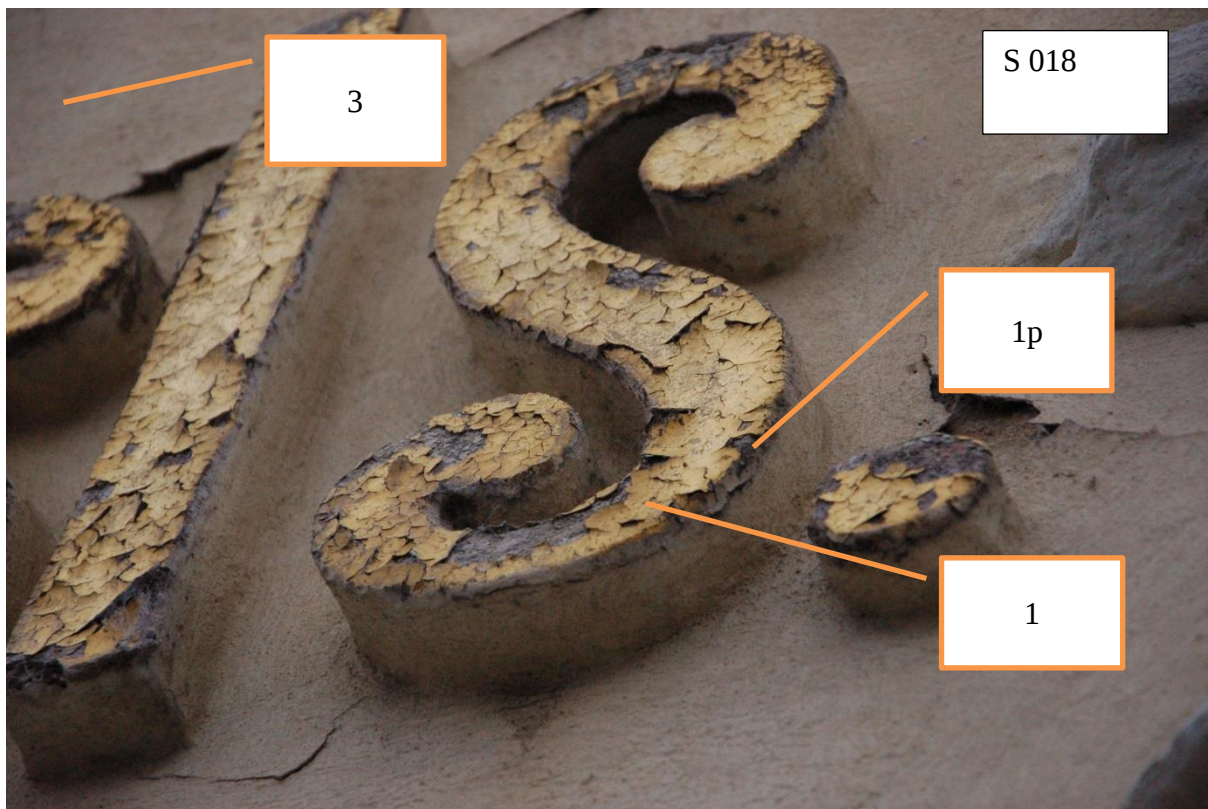
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 018

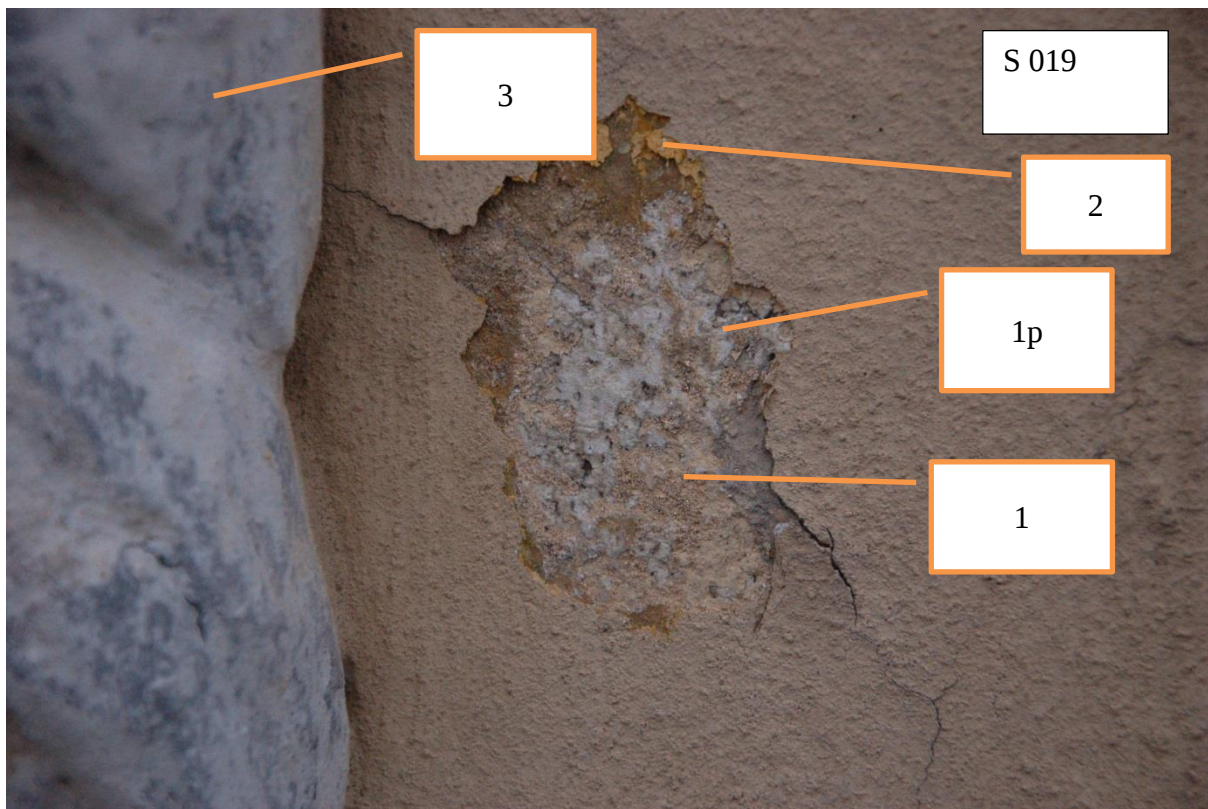
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba –

3 disperzný krycí náter v požadovanom farebnom odtieni

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 019

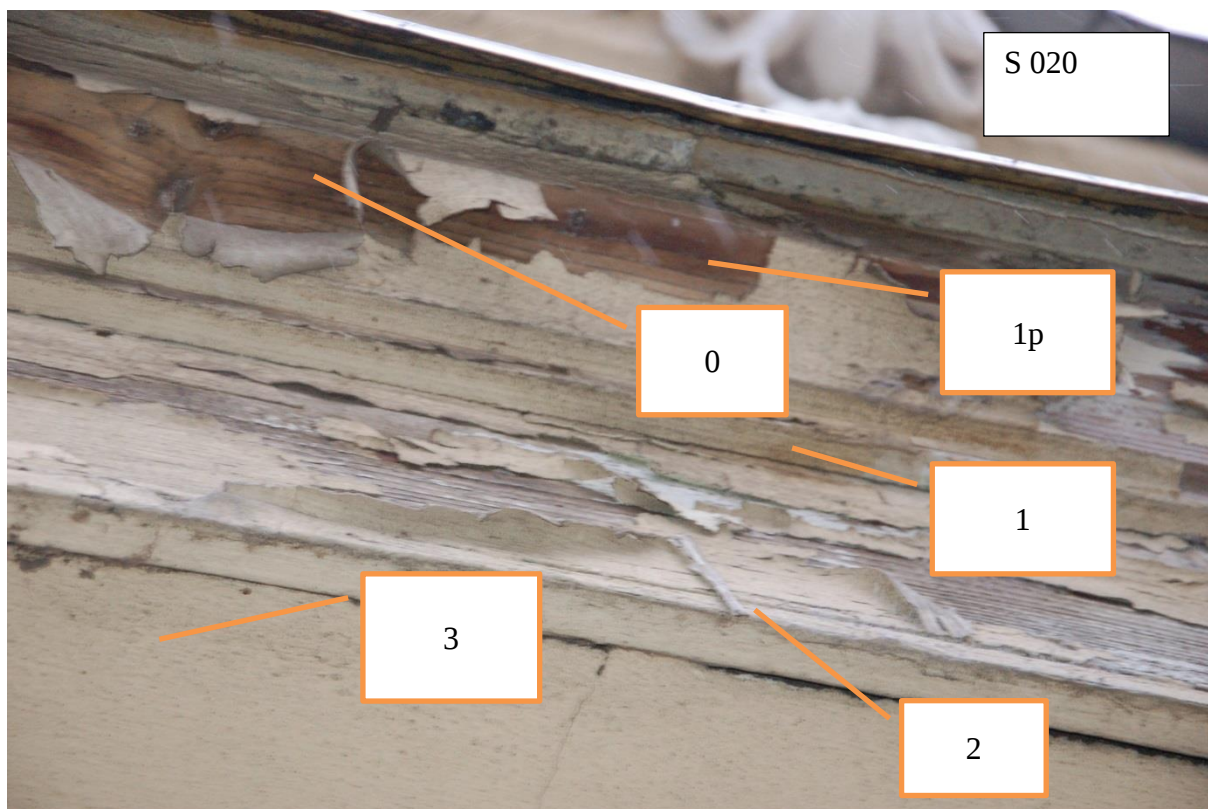
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný okrový náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 020

0- profilované ihličnaté drevo

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 021

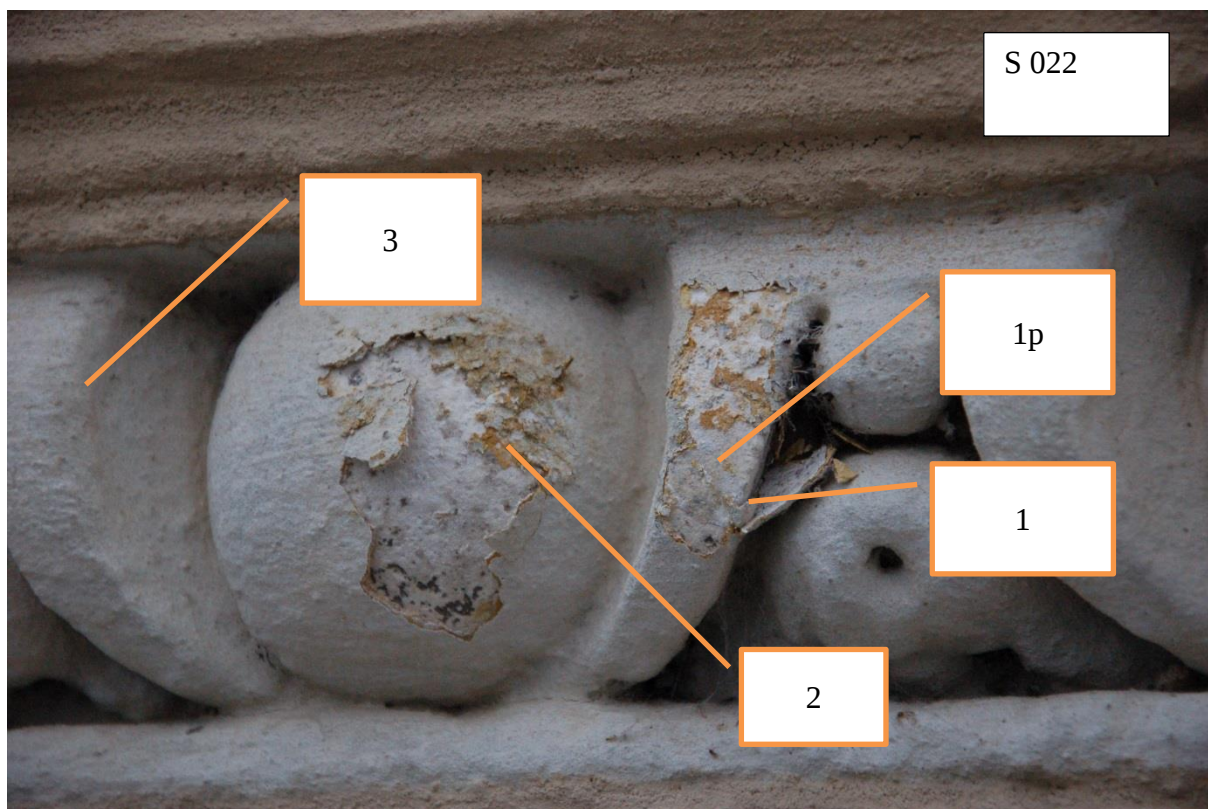
0- profilované ihličnaté drevo

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 022

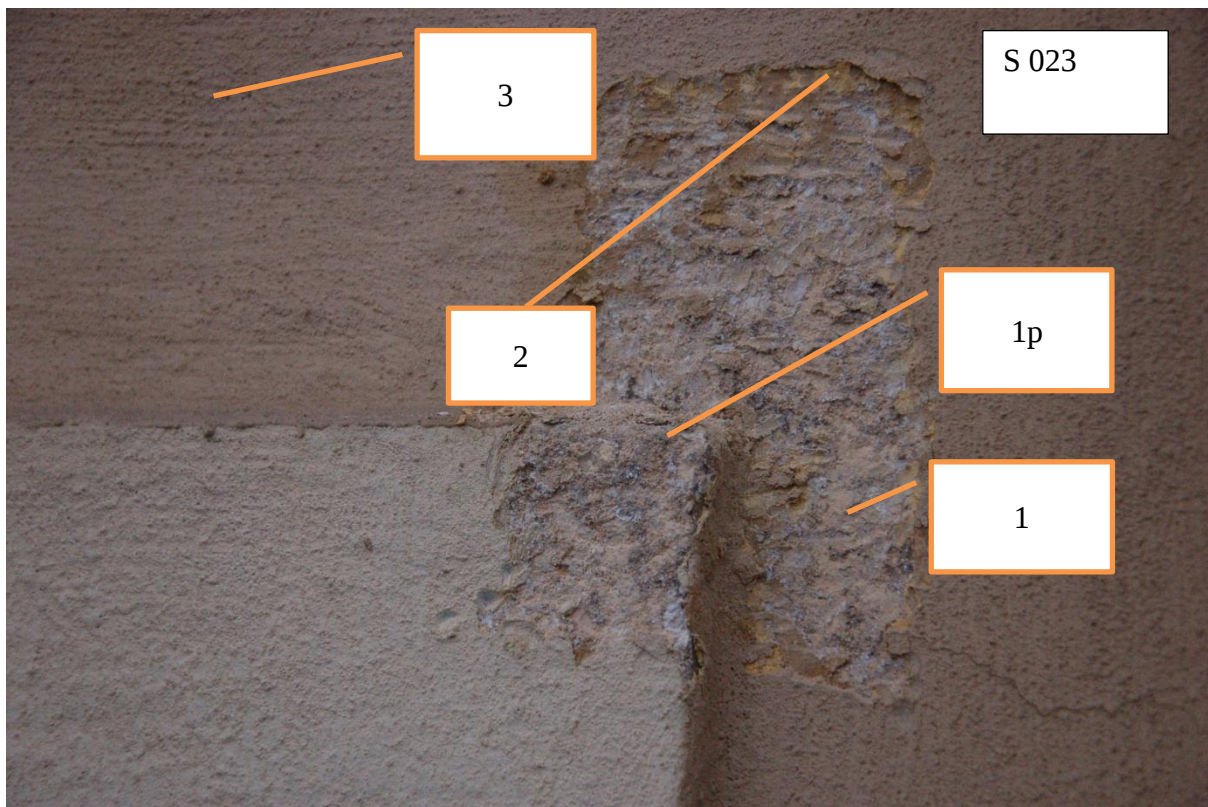
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 023

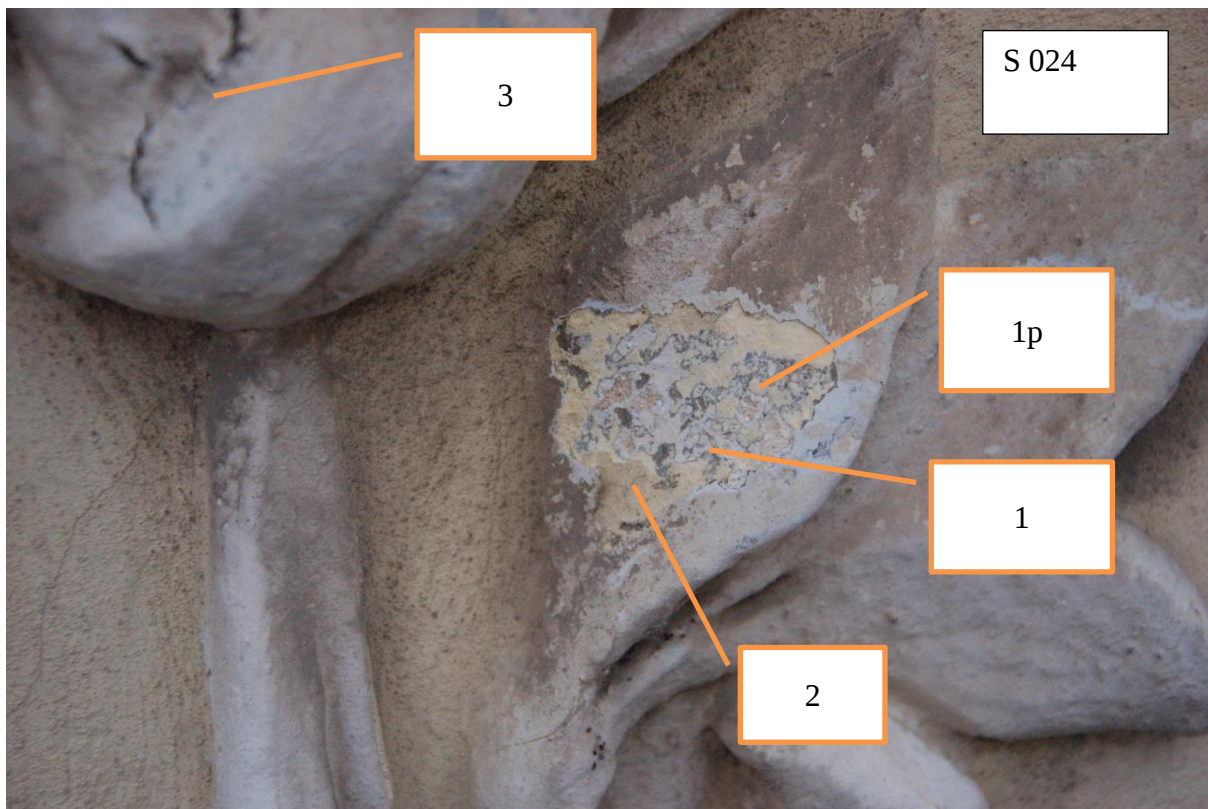
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 024

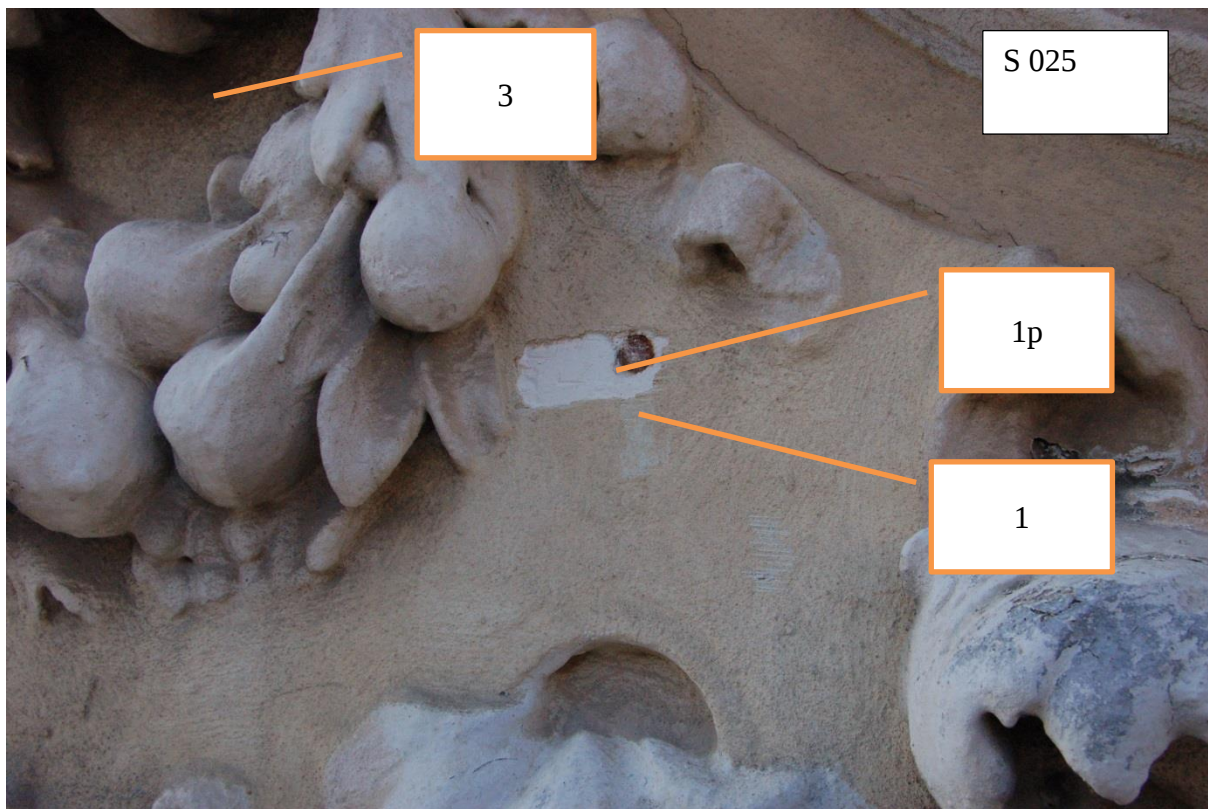
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 025

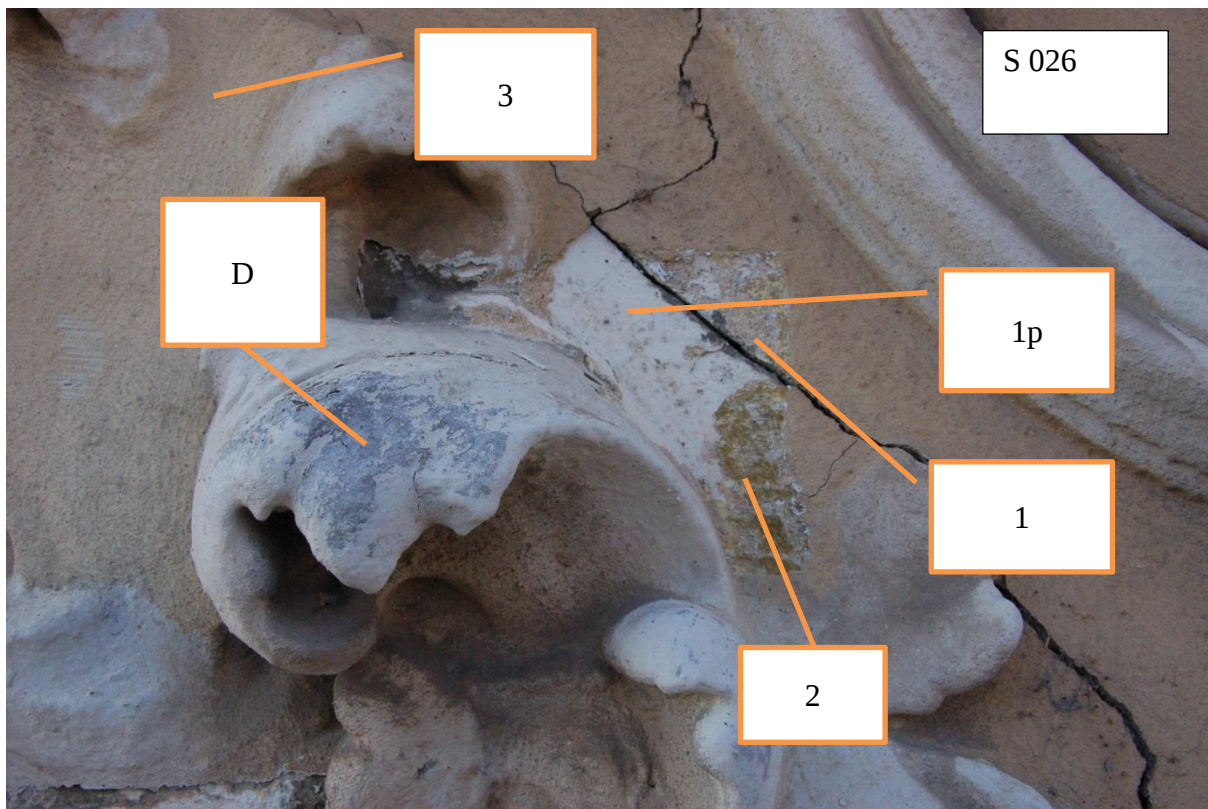
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba –

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 026

0- sadrový odliatok

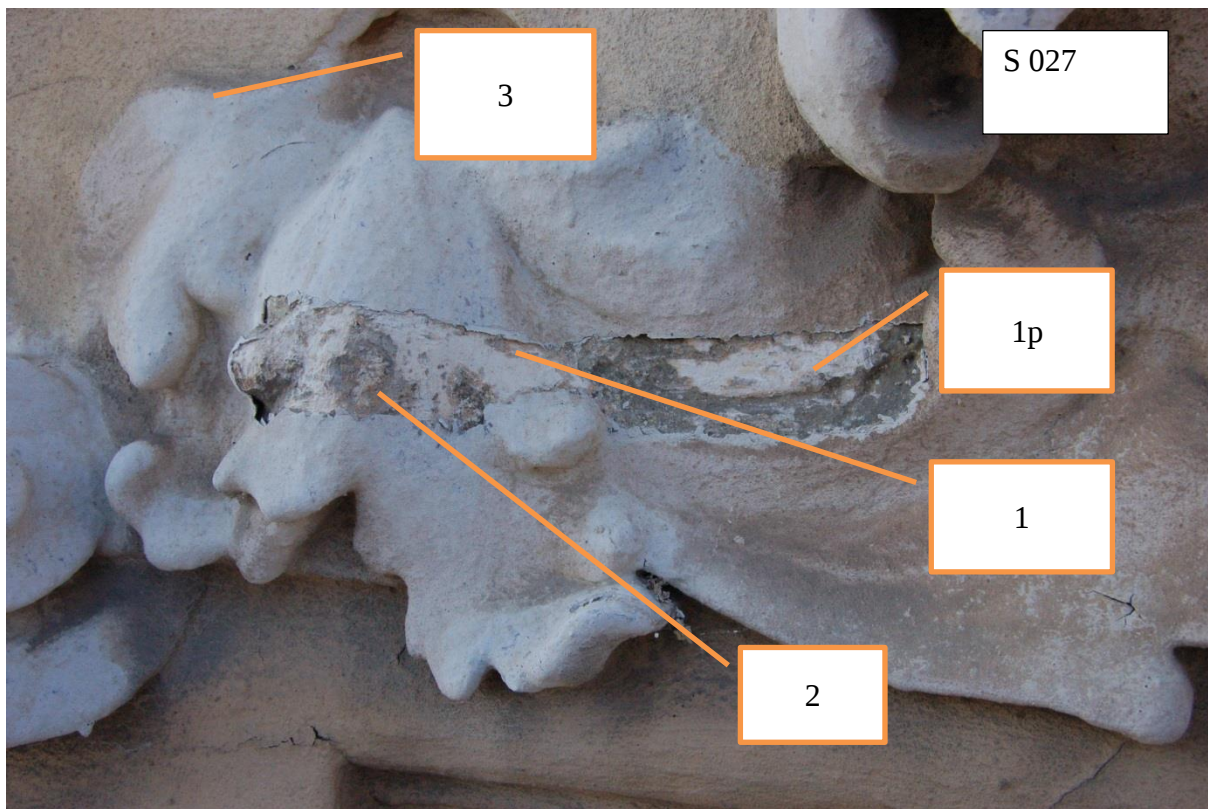
1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

D usadený depozit

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v požadovanom farebnom odtieni

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 027

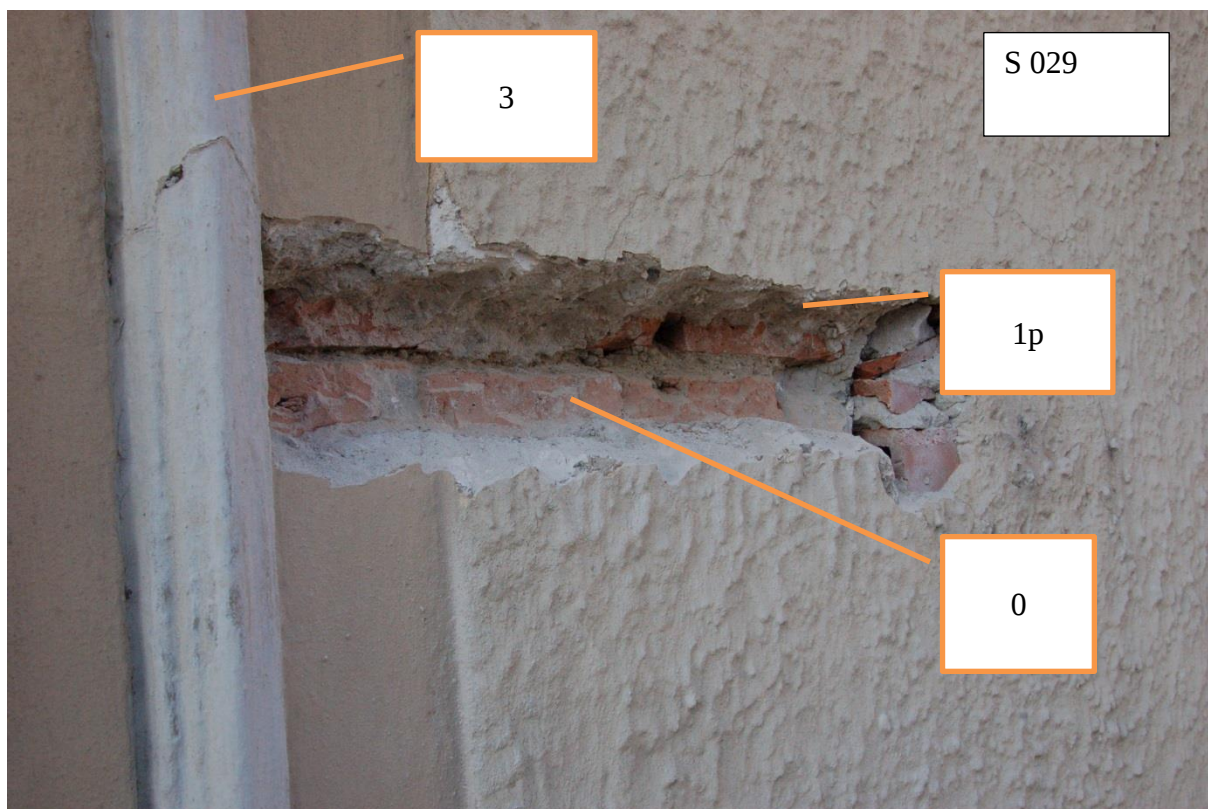
0- sadrový odliatok

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách na sádrovom odliatku

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 029

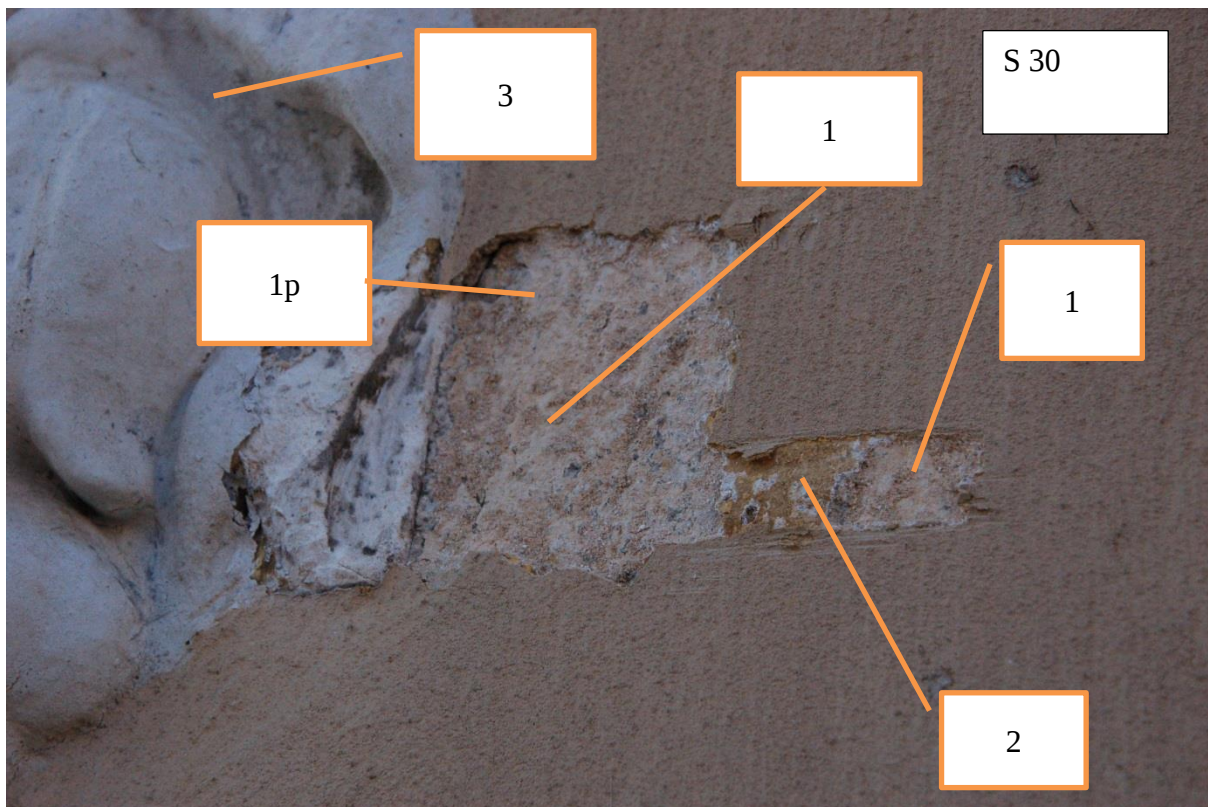
0- murivo pálená tehla pojená vápenno-pieskovou omietkou

1p –

1 primárny farebný výraz -

2 sekundárna premaľba –

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 30

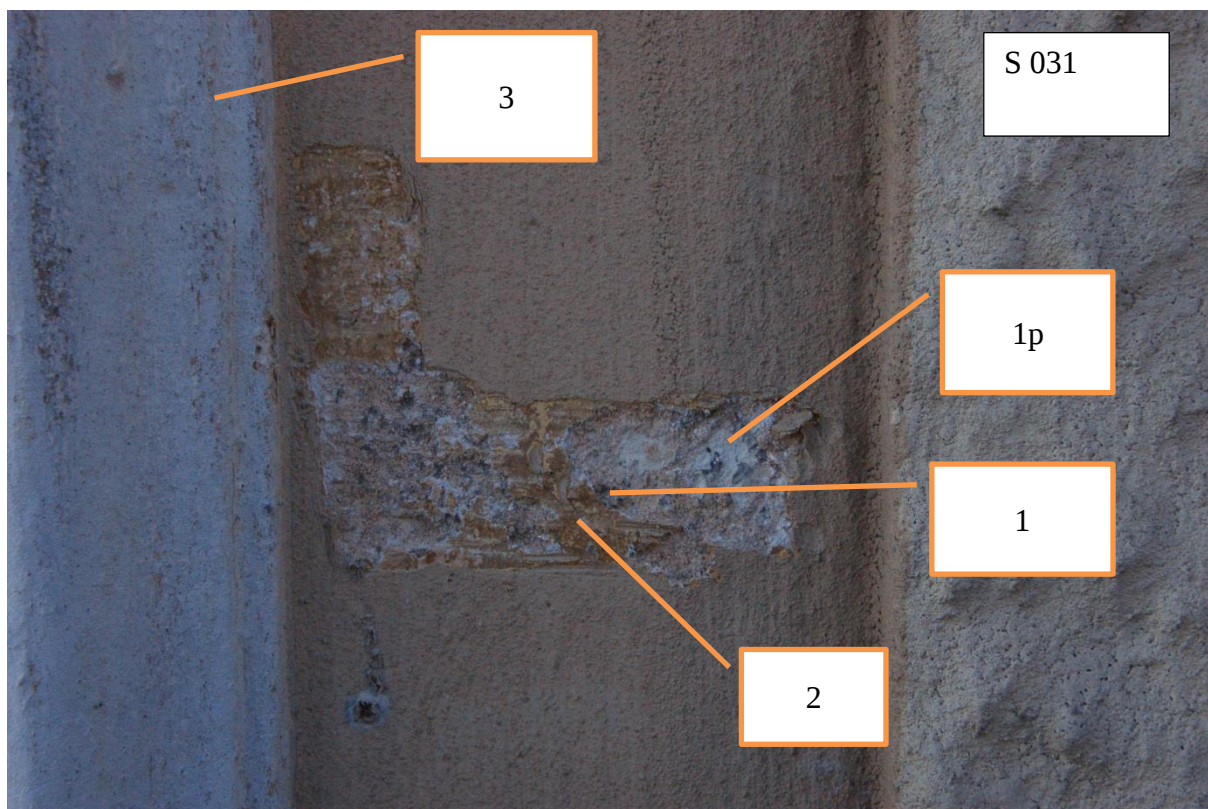
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 031

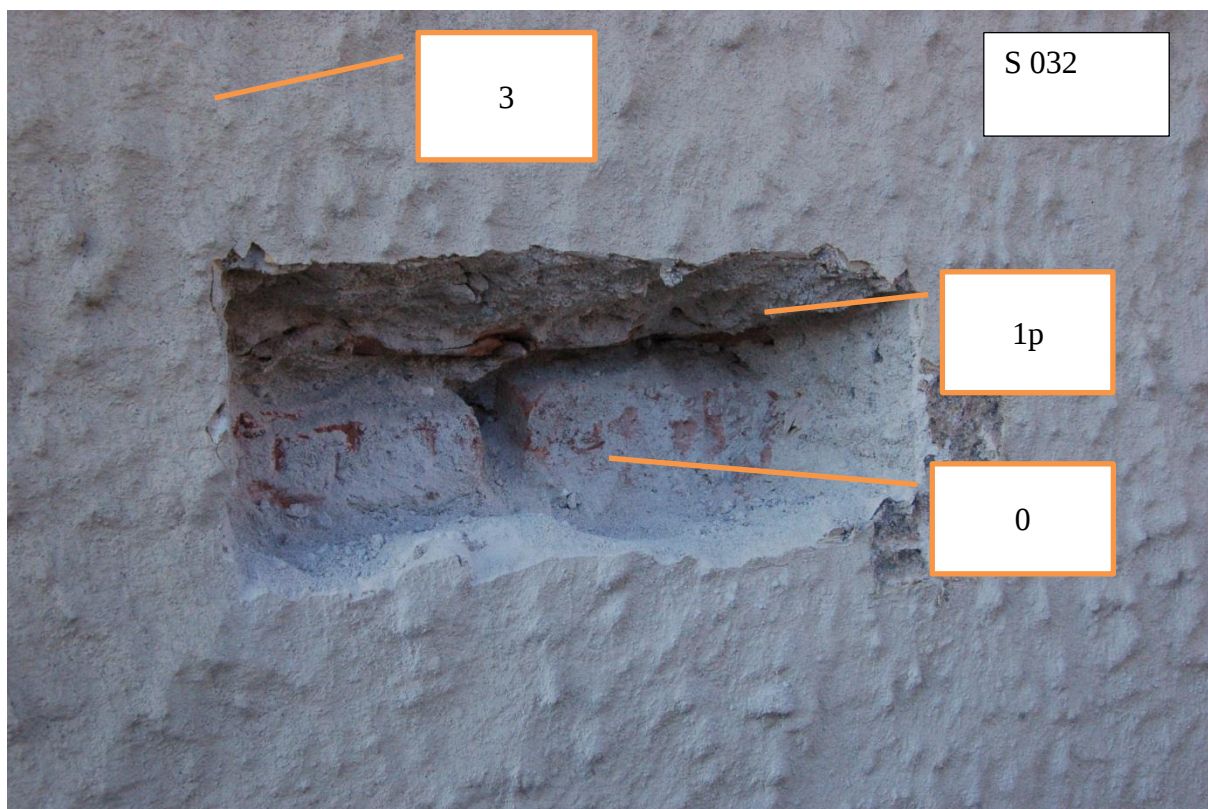
0-

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 032

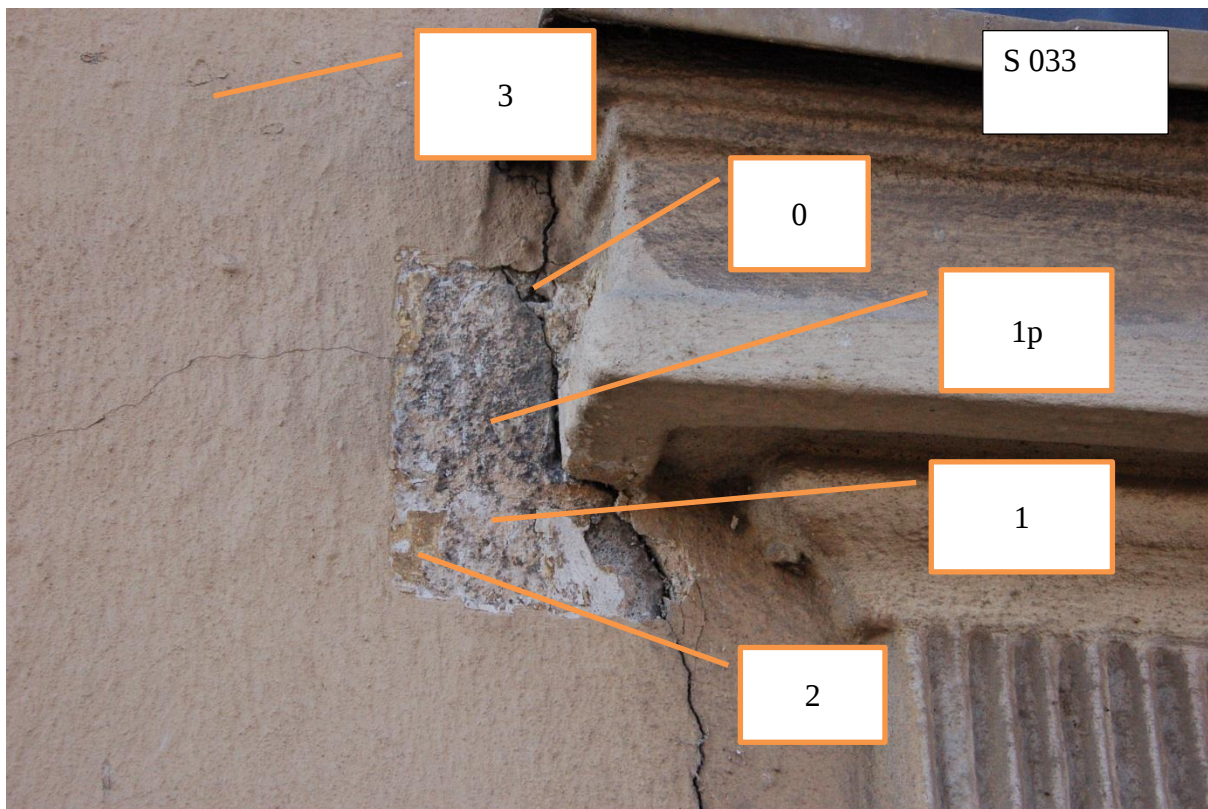
0- murivo pálená tehla pojená vápenno-pieskovou omietkou

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz -

2 sekundárna premaľba –

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 034

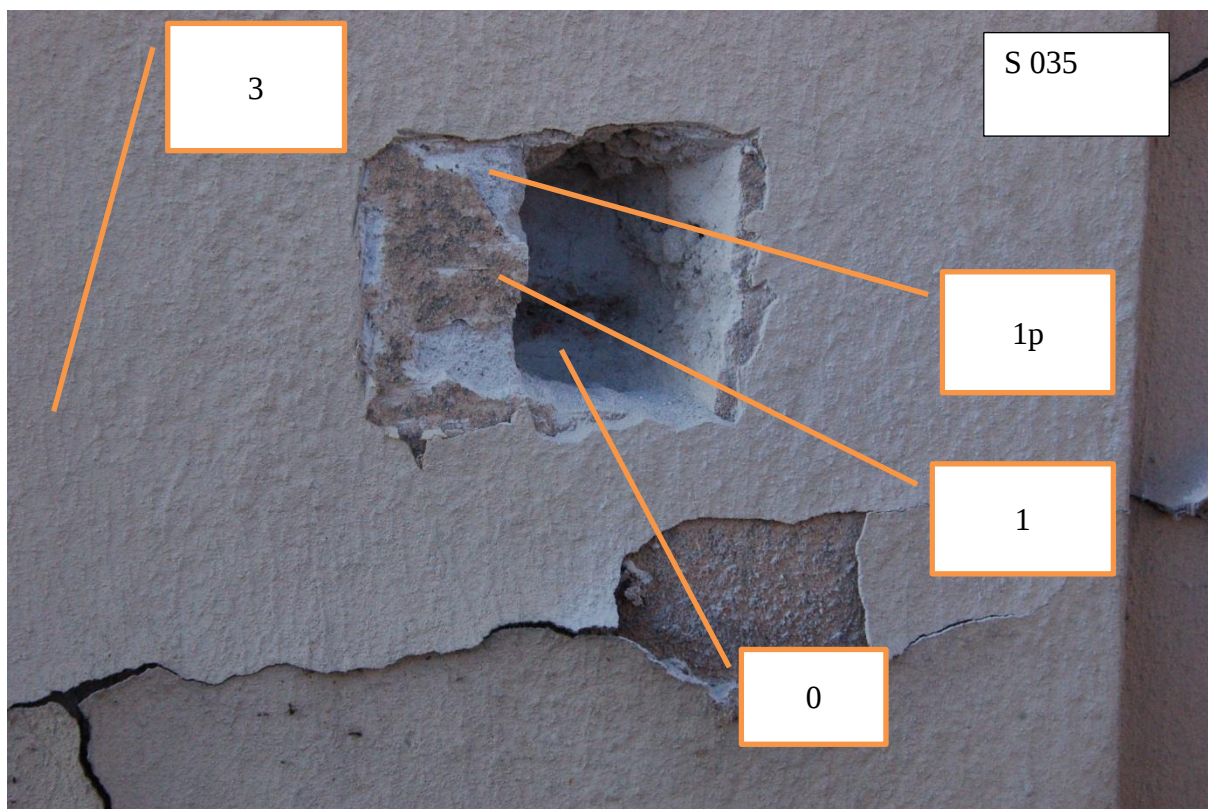
0- murivo pálená tehla pojená vápenno-pieskovou omietkou

1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

2 sekundárna premaľba – vápenno- disperzný náter

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Vyhodnotenie sondážneho výskumu

S 035

0- murivo pálená tehla pojená vápenno-pieskovou omietkou

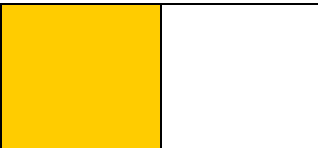
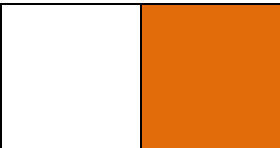
1p – podkladová vrstva – vápenný náter v 2-4 vrstvách

1 primárny farebný výraz vápenný roztok s pridaním pigmentu

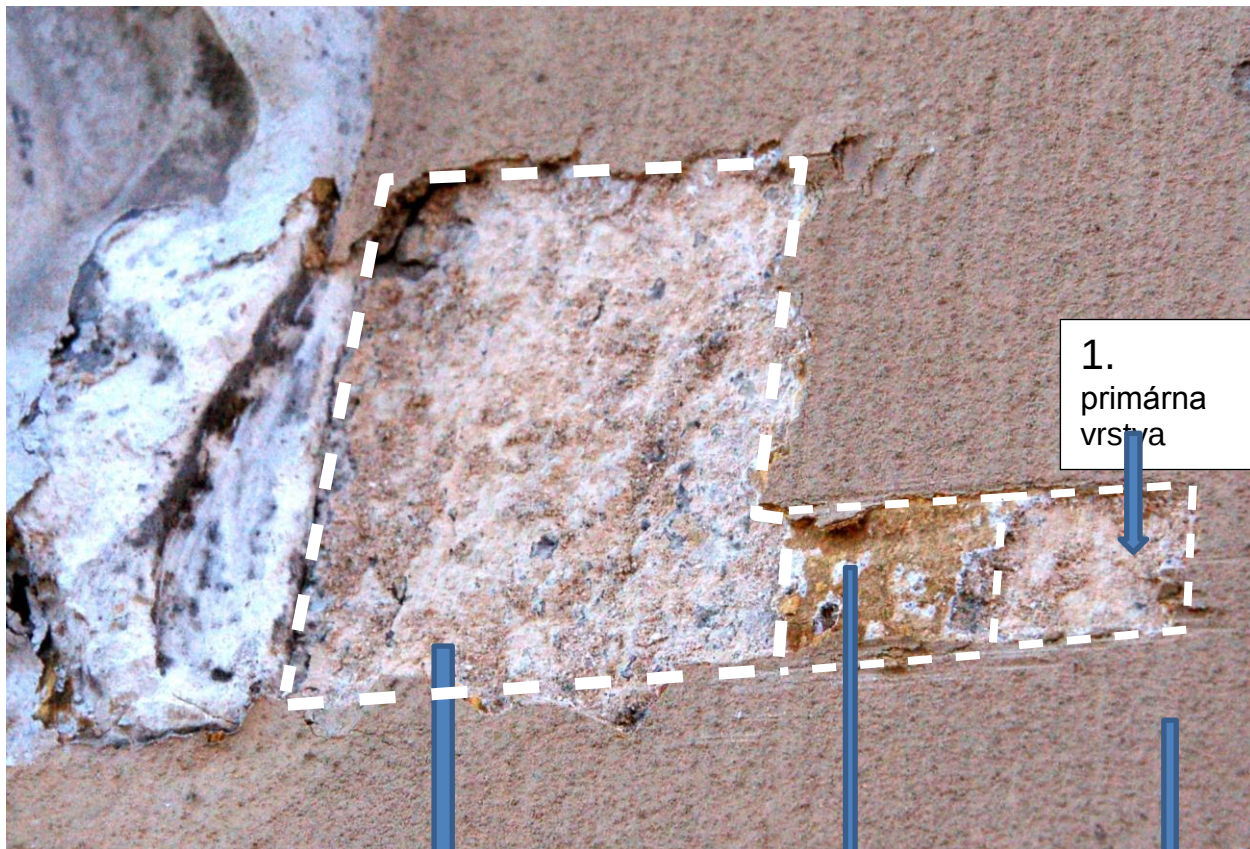
2 sekundárna premaľba –

3 disperzný krycí náter v kombinácii biela a bledohnedá

Stratigrafická tabuľka omietka a kameň

Materiál	Č. 1 Pôvodná úprava po prestavbe roku 1907	Č. 2 Sekundárna úprava 60 roky 20 storočia	Č. 3 Terciálna úprava Úprava z 80 rokov 20 storočia
Tehlové murivo Sadrové odliatky	Vápenný náter s pri- daním pigmentu sati- nóber na bielom vá- pennom podklade	Biely vápenný náter v kombinácii vápenného náteru s pridaním okro- vého pigmentu	Disperzný náter kombinácia biela a bledohnedá fareb- nosť
			
Kameň Hořícký pieskovec	sokel vyhotovený v omietke	Štokovaný a šalírovaný kameň	znečistená a zasolená hmota kameňa
			

Vyhodnotenie

Primárna vrstva	Prvá premaľba	Druhá premaľba
1 vápenný náter s pridaním pigmentu satinóber 1p biely vápenný náter 0 tehlové murivo poslednej komplexnej prestavby	2 Vápenný náter s pridaním pigmentu oker 2p biely podkladový vápenný náter	3 Disperzný náter kombinácia biela a bledohnedá

III. VYHODNOTENIE VÝSKUMU

:

neinvazívny - obhliadkový,

deštrukčný – sondážny.

Cieľom prieskumov bolo získať dostatočné množstvo informácií o predmetnej časti exteriéru, jeho hodnotných výtvarných a umeleckoremeselných prvkoch ako aj rozsahu a typu poškodení a narušení hmotových častí a plastických prvkov.

Vyhodnotením prieskumu bolo zistené nasledovné.

Etapy spred rokov 1907 sú dochované v hmote murív. Za ucelené, reštaurátorským a architektonicko historickým doložené považujeme tri etapy komplexnej úpravy východnej fasády :

I. Etapa - prestavba fasády

Stavebná etapa je datovaná rokom 1907 a predstavovala veľkoryso koncipovanú prestavbu hlavného krídla divadla, kde bola v tom čase vybudovaná na poschodí nad vstupom aj vtedajšia sála Panónia, dnešná Zrkadlová sála. Štýlový výraz prestavby bol v tradícii prelínajúceho sa eklekticismu inšpirovanom neobarokom s výraznými prvkami secesie. Zachovala sa z nej hlavná fasáda divadla s primárne monochromatickou farebnosťou v tóne bielej a neskôr tmavšieho okra (satinóber) , väčšina okien na fasáde a aj bohato zdobený štít nad hlavným vstupným rizalitom. So štýlového hľadiska patrí k najčistejším podobám dekoratívnej secesie výzdoba rizalitu s hlavným vstupom. Pri tejto úprave bola nadvihnutá aj strecha nad hlavným východným krídlom divadla.

II. Etapa - s farebnými a plastickými lokálnymi úpravami z 20 storočia .

V roku 1948 bolo divadlo zatvorené a začala jeho rozsiahla prestavba podľa projektu architektov Kramára a Lukačoviča, ktorá bola ukončená v roku 1960. Prestavba zasiahla najmä interiér hlavnej divadelnej sály, ktorý bol kompletne vymenený za súdobý spolu so všetkými nosnými konštrukciami. Hlavná fasáda do Trojičného námestia bola obnovená do výrazu z roku 1907 s použitým súdobého architektonického riešenia parteru, ktorý bol obložený pieskovcovými blokmi. V parteri zanikli všetky pôvodné okenné a dverné výplne a boli nahradené súdobými, ktoré sa zachovali až do súčasnosti.

III. Etapa úpravy z 20 storočia

V poslednej tretine 20. storočia taktiež dochádzalo k opravám a úpravám, ale tieto už mali zväčša iba charakter údržby prípadne estetizačný charakter bez zasahovania do konštrukčných prvkov v hmote budovy. Po roku 1980 bola hlavná fasáda vymaľovaná súčasnými náterovými hmotami do výrazu polychromnej farebnosti v kombinácii tmavšej okrovej svetlejšej okrovej a bielej. Interiér divadelnej sály bol nanovo vytapetovaný a parapety boli obložené drevenými obkladmi so súčasným postmoderným tvaroslovím. K menším zmenám došlo aj po roku 2003, ktoré zasiahli do úpravy Foyeru a prestavby bývalej kotolne na štúdio.

V súčasnosti sa pripravuje postupná komplexná obnova celého komplexu divadla, ktorá je v úvodnej etape zameraná na opravu fasád.

Návrh na reštaurovanie

1. ZÁKLADNÉ KRITÉRIÁ A IDEOVÝ ZÁMER REŠTAUROVANIA

Zvolený postup reštaurovania vrátane použitých technológií je určený predovšetkým dvomi základnými faktormi, ktoré tvoria východiskovú platformu reštaurovania:

- stavom pamiatky, vyhodnoteným na základe výsledkov reštaurátorského výskumu,
- ideovým zámerom reštaurovania, vychádzajúcim najmä zo zámeru budúceho využitia a prezentácie pamiatky.

Uvedené východiskové faktory podmieňujú a určujú metódu, rozsah a charakter reštaurátorského zásahu.

Priamymi odbornými podkladmi pre reštaurátorský prieskum sú:

- a/ z hľadiska metodického –
rozhodnutie Krajského pamiatkového úradu Trnava
- b/ z hľadiska reštaurátorského a technologického -
výsledky reštaurátorského výskumu

Ideový zámer reštaurovania podmieňuje okrem stavu diela predovšetkým jeho budúce využitie a uplatnenie ako plnohodnotnej súčasti funkčného, užívaného objektu, v ktorom bude po reštaurovaní plniť tento objekt naďalej svoje funkcie kultúrno-spoločenské. Ideovým zámerom reštaurovania je teda v zmysle stanovenej metodiky obnovenie pôvodného výrazu povrchu divadla s lokálnymi úpravami

Základné kritériá, ktoré budú pri reštaurovaní sledované, sú:

- zachovanie originálu v pôvodnom materiáli a výraze
- jeho fyzická rehabilitácia, sanácia hmotnej podstaty a primárnej povrchovej úpravy, pri minimalizovaní zásahov do originálu
- odstránenie všetkých nevhodných, esteticky, technicky a technologicky nevy-

hovujúcich sekundárnych zásahov do diela

-obnovenie umelecko-historických a esteticko-výrazových hodnôt diela s prvoradou snahou o maximálne priblíženie sa autentickému výrazu pamiatky, tým následne dosiahnutie požadovanej kvality jej prezentácie

- reverzibilnosť a odlíšiteľnosť doplňujúcich zásahov na diele.

2. NÁVRH POSTUPU A TECHNOLOGIE REŠTAUROVANIA

Vyplyva vo všetkých svojich charakteristikách z vyššie uvedeného ideového zámeru, pri naplnení sledovaných kritérií. Realizácia reštaurovania bude prebiehať v súlade so stanovenou metodikou (v Zámere a zásadách pre reštaurovanie pamiatky, ako aj priebežným metodickým usmerňovaním počas realizácie reštaurovania) :

2.1. Etapa - prípravno-prieskumová

prebiehala ešte pred spracovaním Návrhu na reštaurovanie. Obsahovala hlavne podrobný a komplexný reštaurátorský výskum, ktorého výsledky sú zhodnotené v Správe z výskumu a prenesené do Návrhu na reštaurovanie.

Reštaurátorská realizácia

Navrhovaný postup prác omietkové, štukové a sadrové prvky

1 povrchové čistenie od nánosov nečistoty, prachu a depozitov – mechanicky, použitie tlakovej vody

2. odstránenie nevhodných náterov

– vrstva č. **2 a 3** z povrchu fasády – mechanicky , chemicky (prípravok Keim na odstraňovanie disperzných náterov a pod.) dočistenie tlakovou vodou

3. upevnenie, prípadné nahradenie mimoriadne deštruovaných sadrových prvkov architektúry – lepenie kontaktným spojivom, nahradenie skorodovaných prvkov antikoróznymi, spevnenie hmoty sadrových prvkov (materiál Keim)

4. revízia omietkových vrstiev a ich adhézie k podkladu. – akustické a mechanické prevere-
nie prípadných dutín a iných defektov – omietkové vrstvy profilovaných prvkov a výtvarne
hodnotných častí upevniť k podkladu, mimoriadne zdeštruované a zasolené časti omietok
odstrániť až na hmotu muriva.

5 rekonštrukcia omietok – chýbajúce a deštruované omietkové vrstvy nahradiť omietkovými
materiálmi renomovaného výrobcu

6 príprava podkladu na vyzreté omietkové vrstvy naniesť zjednocujúci náter Keim kontakt
plus (bielej farby) /*podkladový náter pre primárnu farebnosť bol biely vápenný náter vo via-
cerých vrstvách /*

6 záverečnú farebnú úpravu realizovať po schválení prezentačnej vzorky Keim soldalit (
predpokladaný odtieň 9146 vzorkovník KEIM EXCLUSIV) výber presného odtieňa je treba vy-
sledovať po odstránení premalieb a odkrytí primárnej farebnosti prestavby z roku 1907

7 reštaurovanie zlátených prvkov realizovať zlátením na mixtiónový podklad plátkovým 24
karátovým zlatom

Kamenné prvky

1. odstránenie nevhodných doplnkov a omietok zo soklovej časti

mechanicky použitím škrabiek dlát a tlakovej vody

2. Odsolenie

Odsolenie zasolených častí zábalmi z buničitej vaty, destilovanej H₂O, dezinfekcie
a zmáčadla opakovane podľa potreby

3 spevnenie kamennej hmoty

Organokremičitanovým prípravkom

4. upravenie povrchu kamenných častí

Tmelenie vypadnutých a chýbajúcich častí materiál **(Keim, Remers apod...)**

Postupné dokladanie a úprava k okoliu

5. farebná retuš

Retuš a farebné zjednotenie materiál Keim restauro lasur

6. záverečná povrchová úprava

Hydrofobizácia organokremičitanovým materiálom

Mgr. Frantisek Šmigrovský

